

Dificultats en el llenguatge oral i escrit: llibre de casos

Vicente Morell Mengual

Dept. de Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Universitat de València

Dificultats en el llenguatge oral i escrit: llibre de casos

Vicente Morell Mengual

València, 2020

© Vicente Morell Mengual

Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació

Facultat de Psicologia. Universitat de València

Av. Blasco Ibáñez, 21. 46010 València

Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada

ÍNDEX

1. CAS DE TAMARA	9
Dades personals	9
Motiu de l'avaluació	9
Estructura i dinàmica familiar	9
Embaràs, naixement i desenvolupament	10
Proves aplicades.....	11
Hipòtesi diagnòstica	12
2. CAS D'AMÍN	13
Dades personals	13
Motiu de l'avaluació	13
Estructura i dinàmica familiar	13
Embaràs, naixement i desenvolupament	14
Proves aplicades.....	15
Hipòtesi diagnòstica	16
3. CAS DE NOA	17
Dades personals	17
Motiu de l'avaluació	17
Estructura i dinàmica familiar	17
Embaràs, naixement i desenvolupament	18
Proves aplicades.....	19
Hipòtesi diagnòstica	21
4. CAS D'ANDREU	23
Dades personals	23
Motiu de l'avaluació	23
Estructura i dinàmica familiar	23
Embaràs, naixement i desenvolupament	24
Història escolar	25
Proves aplicades.....	25
Hipòtesi diagnòstica	26
5. CAS DE FRANCESC	27
Dades personals	27
Motiu de l'avaluació	27
Estructura i dinàmica familiar	27

Embaràs, naixement i desenvolupament	28
Proves aplicades.....	29
Hipòtesi diagnòstica.....	31
6. CAS DE SANDRA	32
Dades personals	32
Motiu de l'avaluació	32
Estructura i dinàmica familiar	32
Embaràs, naixement i desenvolupament	33
Història escolar	34
Proves aplicades.....	34
Hipòtesi diagnòstica.....	36
7. CAS D'IRINA.....	37
Dades personals	37
Motiu de l'avaluació	37
Estructura i dinàmica familiar	37
Embaràs, naixement i desenvolupament	38
Història escolar	38
Proves aplicades.....	39
Hipòtesi diagnòstica.....	39
8. CAS D'IVAN	40
Dades personals	40
Motiu de l'avaluació	40
Estructura i dinàmica familiar	40
Embaràs, naixement i desenvolupament	41
Història escolar	41
Proves aplicades.....	42
Hipòtesi diagnòstica.....	44
9. CAS DE CARLA	45
Dades personals	45
Motiu de l'avaluació	45
Estructura i dinàmica familiar	45
Embaràs, naixement i desenvolupament	46
Història escolar	46
Proves aplicades.....	47
Hipòtesi diagnòstica.....	49

10. ACTIVITATS GRUPALS	50
Activitats sobre la simptomatologia i el diagnòstic diferencial	50
Activitats sobre la sol·licitud de l'informe psicopedagògic.....	50
Activitats sobre l'avaluació	51
Activitats sobre actuació i intervenció escolar.....	51
Activitats sobre assessorament i intervenció familiar	51
11. ACTIVITATS DE COORDINACIÓ	53
Activitats de coordinació	53
12. ACTIVITATS INDIVIDUALS	54
Reflexió personal	54
Autoavaluació i avaluació grupal.....	54

PRESENTACIÓ

El text que presente a continuació té l'origen en la inquietud que mostrem alguns professors universitaris en la millora del procés d'ensenyament amb la introducció d'estratègies innovadores i útils per al desenvolupament de les competències professionals que qualsevol mestre/a d'educació infantil ha d'adquirir. L'experiència obtinguda al llarg dels anys d'impartició d'assignatures de l'àrea de Psicologia Educativa i de l'Educació m'ha permès elaborar un material eminentment pràctic que cobreix un buit existent i recull les aportacions i els suggeriments realitzats per alumnes durant alguns anys.

Aquest llibre presenta i descriu una sèrie de casos pràctics adaptats a la realitat de l'aula d'educació infantil, allunyats de plantejaments logopèdics o d'altres àrees de coneixement no vinculades al perfil professional d'un/a mestre/a d'educació infantil. El treball mitjançant casos facilita l'assimilació dels continguts treballats en l'assignatura Dificultats en el llenguatge oral i escrit (DLOE) sobre diferents trastorns de la parla, la comunicació i el llenguatge: dislàlia, trastorn fonològic, trastorn del llenguatge, retard simple del llenguatge, trastorn de la fluïdesa d'inici en la infància i mutisme selectiu.

Els casos s'inicien amb una anamnesi i una posterior anàlisi dels quatre components del llenguatge (fonologia, morfosintaxi, semàntica i pragmàtica). Alguns casos inclouen informació molt exhaustiva amb dades sobre mesures d'avaluació molt específiques; d'altres, però, per la seua naturalesa o les possibilitats reals d'avaluació, contenen menys informació. Amb aquest material graduat en diferents nivells de dificultat, cada alumne i alumna pot construir el seu propi procés d'aprenentatge i adquirir les competències professionals que estableix la guia docent:

- Identificar les dificultats en el llenguatge oral i escrit a l'aula ordinària.
- Informar els especialistes per abordar conjuntament l'atenció a les necessitats que afecten l'audició i el llenguatge.
- Comunicar-se i interactuar adequadament amb infants amb dificultats del llenguatge oral i escrit.
- Crear i mantenir llaços de comunicació i col·laboració amb les famílies.

València, setembre de 2020

1. CAS DE TAMARA

1.1 Dades personals

Nom: Tamara M. T.

Edat: 5 anys i 7 mesos

Curs: 3r curs d'educació infantil

Localitat: Paterna (barri de la Coma)

1.2 Motiu de l'avaluació

Tamara és una xiqueta de 5 anys i 7 mesos, escolaritzada en l'últim curs d'educació infantil en un centre d'acció educativa singular (CAES) públic situat al barri de la Coma, a Paterna. La seua mestra d'educació infantil ha detectat la presència de dificultats en diferents àrees del llenguatge.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Tamara és la menor de tres de germans: té un germà de 9 anys i una germana de 7 anys. Els pares són molt joves: la mare té 28 anys i el pare 30 anys. La mare es dedica a la venda ambulante i el pare a recollir ferralla. El nivell educatiu dels dos és molt baix i cap d'ells no va acabar l'ensenyament secundari ni va acudir amb regularitat al centre educatiu perquè de petits es dedicaven a ajudar els seus pares, també dedicats a la venda ambulante i a la recollida de ferralla. L'estat de salut del pare i de la mare és bo i no hi ha antecedents familiars coneguts de malaltia greu. La llengua materna de la família és el castellà, però els dos progenitors mostren un nivell de vocabulari pobre.

La família resideix en un pis que disposa de les condicions mínimes d'habilitat. Al domicili familiar, a més dels pares i els tres fills, també hi resideix l'àvia materna des que el seu marit, i avi dels xiquets, va morir de càncer fa 7 anys, coincidint amb el naixement de la segona filla. L'àvia té 62 anys i assumeix gran part de les tasques relacionades amb la cura i l'educació dels tres fills quan els pares estan treballant o realitzant activitats d'oci amb amics. Els diumenges solen visitar i passar el dia amb els avis paternals, que resideixen en una casa situada prop del domicili familiar. El nucli familiar és estable i estructurat. Tamara i els seus germans estan correctament atesos i quan acudeixen al col·legi van correctament vestits, nets i porten esmorzar. Tot i això, hi van sense el material escolar

necessari, ja que ambdós progenitors utilitzen el col·legi més com a guarderia que no com a centre educatiu i donen poca importància a les tasques escolars.

Cap dels dos progenitors sol compartir activitats lúdiques o d'oci amb els fills. Aquesta situació motiva que els germans funcionen autònomament, especialment els majors, ja que Tamara té una supervisió més pròxima per part de l'àvia. La relació entre els germans és bona, encara que és més fluida entre els dos germans grans, que comparteixen jocs i activitats per als quals Tamara encara és molt petita.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'embaràs de Tamara no va ser planificat, però sí desitjat. Va tenir supervisió mèdica i va transcórrer amb total normalitat. El naixement es va produir a terme sense cap complicació rellevant, amb un pes de 2.900 quilograms, una alçada de 48 centímetres i una puntuació de 10 en el test d'Apgar.

El desenvolupament de Tamara durant els primers anys de vida va transcórrer amb normalitat. Amb tot, ni la mare ni el pare recorden amb exactitud les edats a què va adquirir les principals fites evolutives, com posar-se dempeus, dir les primeres paraules o caminar per si mateixa. Es va criar amb lactància materna i va ser deslletada als 2 anys. No va presentar problemes amb el control dels esfínters ni es va orinar o va embrutar el llit després de deixar els bolquers, excepte alguna ocasió puntual. No es ressenya cap problema o malaltia greu que requerira hospitalització o atenció mèdica especialitzada més enllà d'alguna malaltia comuna pròpia d'aquest període evolutiu.

1.5 Història escolar

Tamara no va assistir a la guarderia (primer cicle d'educació infantil) i va ser escolaritzada al centre actual als quatre anys, per la qual cosa no va cursar el primer curs del segon cicle d'educació infantil. Actualment presenta un patró d'absentisme escolar, ja que sol faltar un o dos dies per setmana. Aquesta circumstància no està motivada per una malaltia o qualsevol altra causa justificada. La seua professora actual la descriu com una xiqueta retreta i poc parladora. Té problemes per relacionar-se o jugar amb altres infants i presenta una conducta una mica capritxosa i, a vegades, agressiva. El seu llenguatge està poc desenvolupat en comparació amb els infants de la seua edat i, en moltes ocasions, no comprèn les instruccions, no fa les activitats i no sol respondre a les preguntes formulades. Aquesta circumstància propicia que es trobe bastant endarrerida en l'adquisició de les habilitats previstes en l'etapa d'educació infantil, principalment en

autonomia personal, adquisició de pautes elementals de convivència i relació social i habilitats acadèmiques.

1.6 Proves aplicades

En primer lloc, se'n van avaluar les capacitats cognitives i adaptatives mitjançant l'inventari de desenvolupament BATTELLE (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). Els resultats indiquen que les habilitats de Tamara presenten diverses variacions. Respecte de l'àrea cognitiva, les habilitats de discriminació perceptiva, memòria i desenvolupament conceptual estan per sota del que hauria de correspondre al seu nivell d'edat, entre -1 i -1,5 desviacions típiques per sota de la mitjana. A més, el seu raonament i habilitats escolars se situen molt per sota de la mitjana, concretament a -1.75 desviacions típiques. En general, el seu desenvolupament cognitiu correspon a un nivell de 55 mesos. Pel que fa a l'àrea adaptativa, la seua capacitat de menjar, vestir-se i endreçar-se és completament normal, és a dir, que se situa entre -1 i +1 desviació típica respecte a la mitjana. Quant a la capacitat d'assumir responsabilitats i de parar atenció a estímuls de l'entorn presenta un nivell de desenvolupament inferior al del seu grup de referència, concretament se situa -2,33 i -1,64 desviacions típiques per sota de la mitjana, respectivament. El seu desenvolupament adaptatiu correspon a un nivell de 57 mesos.

El procés d'avaluació va continuar amb l'exploració dels diferents components del llenguatge. El component fonètic i fonològic expressiu es va avaluar amb una prova no estandarditzada de denominació en la qual, mitjançant expressió induïda, l'alumna havia de dir en veu alta el nom de l'objecte representat en una targeta. L'anàlisi de les respostes posa de manifest la presència d'alguns processos de simplificació en l'estructura de la síl·laba relativament consistents, i es detecten abundants omissions en fonemes líquids, oclusius o fricatus. Per exemple, pronuncia /komé/ en lloc de /komér/ i /komía/ en lloc de /komíða/. Cal destacar que els errors no són sistemàtics, ja que Tamara és capaç de pronunciar correctament aquests fonemes en altres posicions.

L'avaluació de la morfosintaxi expressiva es va realitzar mitjançant un registre del llenguatge espontani. L'activitat consistia a enregistrar una conversa d'un 5 minuts en la qual cada infant havia d'explicar què havia fet durant el cap de setmana. L'anàlisi de les produccions lingüístiques posa de manifest la presència d'omissions en preposicions, conjuncions i articles. També presenta problemes amb la concordança de gènere i nombre i amb els temps verbals, especialment amb el passat i futur. L'estructura de la frase no està substancialment alterada, però sí molt empobrida, i la creativitat lingüística és molt limitada. L'avaluació de l'àrea comprensiva, mitjançant el CEG (Mendoza,

Carballo, Muñoz i Fresneda, 2005), confirma que Tamara no comprèn les estructures gramaticals pròpies de la seua edat, ja que obté una puntuació situada en el percentil 5.

L'avaluació va continuar amb l'anàlisi de l'àrea semàntica. Per avaluar el component comprensiu se li va aplicar el BOEHM-3 (Boehm, 2012). Tamara hi va obtenir una puntuació directa per sota del punt de tall, cosa que indica que el seu coneixement dels conceptes bàsics és baix en comparació amb els alumnes de la seua edat i que necessita ajuda addicional per millorar la comprensió d'aquests conceptes. Per al component expressiu, es va dissenyar una tasca de definició de paraules que es componia de vuit ítems. L'alumna havia d'explicar què és o què vol dir una determinada paraula llegida per l'examinador. Els resultats evidencien que té un nivell de vocabulari expressiu molt reduït i s'observa una significativa incapacitat de conceptualitzar paraules bàsiques que formen part del seu dia a dia.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

2. CAS D'AMÍN

1.1 Dades personals

Nom: Amín H.

Edat: 4 anys i 5 mesos

Curs: 2n curs d'educació infantil

Localitat: València (barri de Torrefiel)

1.2 Motiu de l'avaluació

Amín és un xiquet de 4 anys i 5 mesos, escolaritzat en el segon curs d'educació infantil en un centre públic situat al barri de Torrefiel, a València. La seua mestra d'educació infantil ha detectat que presenta una marcada incapacitat de parlar en determinades situacions socials.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

La família es compon de quatre membres: el pare, la mare, un germà menor de 2 anys i Amín. El pare té 28 anys i treballa de mecànic en un taller de cotxes. La mare té 26 anys i és mestressa de casa. El nivell educatiu dels dos és baix i només tenen estudis primaris. Es tracta d'una família migrant, estructurada i sense problemes significatius. La família es va traslladar del Marroc a Espanya quan Amín tenia 2 anys. Durant dos anys i mig van viure en un petit poble de la província de València, Beniarjó, on va nàixer el seu germà menut. Actualment s'han traslladat a la ciutat de València per motius laborals. L'idioma que utilitza la família per comunicar-se entre ells és l'àrab, encara que Amín va arribar tan petit a Beniarjó que té un nivell de valencià expressiu i sobretot comprensiu molt semblant al de la resta d'infants de la seua edat. No parla castellà perquè tota la gent que l'ha envoltat és valencianoparlant i a penes ha tingut oportunitats d'aprendre'l.

La família resideix en un pis menut que disposa de totes les condicions mínimes d'habilitat. La dinàmica familiar es basa en els rols de gènere tradicionals. Així, la cura i la criança dels dos fills recau únicament en la mare. Ella s'encarrega de donar el desdejuni a Amín, de vestir-lo, de portar-lo a escola al matí i de recollir-lo a la vesprada. El pare no col·labora en les tasques bàsiques de cura, higiene i alimentació ni tampoc s'implica en les tasques domèstiques. Durant el transcurs del dia fa la seua jornada laboral i quan

arriba a casa descansa i fa activitats d'oci com mirar la televisió. Algunes vesprades, la mare i els dos fills van a un parc que hi ha prop de casa; uns altres dies es queden a casa i els dos germans juguen junts. A Amín, li entusiasmen els animals i té un gos amb qui li agrada jugar i traure a passejar. To i no implicar-se en les tasques bàsiques de cura dels fills, el pare hi té una bona relació i aprofita els caps de setmana per fer amb ells activitats d'oci diferents de les que fan habitualment amb la mare i que, segons paraules seues, només els homes poden realitzar. La família no té suport familiar immediat perquè els avis materns i paterns resideixen al Marroc.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'embaràs d'Amín va ser planificat i desitjat. El procés de gestació va transcórrer amb normalitat, encara que el part va ser un poc complicat perquè es va produir a casa, sense supervisió mèdica, i es va prolongar durant algunes hores. No obstant això, Amín va nàixer a terme i va presentar un bon estat de salut, amb un pes de 3.300 quilograms i una alçada de 51 centímetres. Va ser alimentat amb lactància materna fins als 18 mesos, encara que a partir del setè mes se li van anar introduint diferents aliments sòlids. L'adquisició de les diferents fites va transcórrer dins dels estàndards normatius. Es va posar dempeus i va fer els primers passos als 14 mesos, encara que la mare refereix que prèviament no va gatejar. Va adquirir el control d'esfínters entorn dels 2 anys i mig, coincidint amb la seua arribada a Espanya. La mare no refereix la presència de cap malaltia greu ni hospitalització. Les seues primeres paraules amb significat i en àrab (la seua llengua materna) es van produir, si fa no fa, als 15 mesos i la progressió del llenguatge durant els primers mesos va ser completament normal. Tanmateix, el curs del desenvolupament es va veure fortament influït pel canvi de país quan va iniciar l'escolarització en una llengua completament desconeguda, el valencià.

1.5 Història escolar

Amín va començar el període d'escolarització als 3 anys en un centre públic de Beniarjó, en el Programa plurilingüe d'ensenyament en valencià (PPEV) en què la llengua base d'ensenyament és el valencià. Va tenir una molt bona adaptació i només va presentar alguns petits problemes durant els dos primers mesos, en els quals, a causa de la bretxa idiomàtica, no podia relacionar-se amb la resta de companys i amb la mestra. Tant feia que se li parlara en castellà, perquè tampoc no coneixia aquesta llengua. Malgrat aquesta circumstància, des de l'inici va tenir una bona acollida i va mostrar interès per relacionar-se i jugar amb altres infants, encara que haguera de recórrer a un llenguatge gestual.

Després de les vacances de Nadal, Amín ja estava completament adaptat i ràpidament va anar adquirint una competència lingüística semblant a la de la resta dels companys, encara que evidentment la seua capacitat comprensiva era lleugerament superior a l'expressiva. En acabar el curs, la seua professora va comprovar que Amín havia adquirit totes les competències i capacitats previstes.

Aquest curs, a causa del trasllat de la família a la ciutat de València per motius laborals, ha començat el segon curs d'educació infantil en un centre públic situat al barri de Torrefiel, en el marc del Programa plurilingüe d'ensenyament en castellà (PPEC). Durant les primeres setmanes, la seua nova professora observa que es tracta d'un xiquet tímid a qui costa fer amics i que tendeix a aïllar-se i a jugar tot sol al pati. Els seus professors no han prestat massa atenció a aquesta circumstància i han atribuït aquest patró conductual a un lleuger problema d'adaptació derivat del canvi d'escola. Siga com siga, aquesta situació ja s'ha prolongat més d'un mes i hi ha la sospita que es pugua tractar d'un mutisme selectiu que pugua interferir en el seu rendiment acadèmic, no tant en l'etapa d'educació infantil, però sí en etapes posteriors. La seua professora ja ha observat alguns problemes derivats de la selectivitat del discurs perquè no ha sigut convidat o no ha assistit a la festa d'aniversari d'alguns dels seus companys.

1.6 Proves aplicades

L'avaluació es va iniciar amb una anàlisi del nivell de desenvolupament mitjançant la forma breu de l'inventari de desenvolupament Battelle (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). La prova va quedar invalidada atesa la impossibilitat de dur-la a terme a causa de la selectivitat del discurs d'Amín, que impedeix realitzar les diferents tasques.

El procés va continuar amb l'avaluació del component comprensiu del llenguatge per tal d'assegurar que comprèn correctament l'idioma. L'exploració de l'àrea semàntica comprensiva es va fer mitjançant la versió en valencià del BOEHM-3 Preescolar (Boehm, 2012). Amín hi va obtenir una puntuació per damunt del punt de tall, cosa que indica que coneix i comprèn la majoria dels conceptes bàsics en comparació amb els infants de la seua edat. L'exploració de la morfosintaxi comprensiva es va fer mitjançant el CEG (Mendoza, Carballo, Muñoz i Fresneda, 2005). Els resultats confirmen que Amín no comprèn les estructures gramaticals pròpies de la seua edat, ja que hi va obtenir una puntuació situada en el percentil 3. Amb l'objectiu d'esclarir la forta discrepància obtinguda en les dues àrees, es va utilitzar una versió lleugerament modificada del CEG (Mendoza et al., 2005). En aquest cas, tant les instruccions (en les quals se li demanava que

assenyalara en el quadern el dibuix que es correspon amb la frase llegida) com la frase es tradueixen i s'esmenten en valencià. Aquest canvi va propiciar un canvi significatiu i evidencia que Amín sí que comprèn les estructures gramaticals pròpies de la seua edat, ja que hi va obtenir una puntuació situada en el percentil 65.

Finalment, l'avaluació es va centrar en l'anàlisi de la selectivitat del discurs. Es va utilitzar un full per registrar amb quines persones parla o ha parlat alguna vegada i el tipus de relació que els uneix.

- *Professorat*: mai no respon verbalment a les preguntes de la seua professora, ni li fa peticions verbals. Tampoc no interactua verbalment amb el professor de suport que imparteix educació física.
- *Companys i companyes*: no participa en les activitats orals en grup ni interactua verbalment amb la majoria dels seus companys a classe. Només interactua amb dos companys que tenen el valencià com a llengua materna.
- *Família*: a casa parla en àrab i amb total normalitat amb els seus pares i amb el seu germà petit. Quan viatja al Marroc per visitar els seus familiars (avis, oncles, cosins, etc.), també parla amb total normalitat.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

3. CAS DE NOA

1.1 Dades personals

Nom: Noa H. T.

Edat: 4 anys i 11 mesos

Curs: 2n curs d'educació infantil

Localitat: Pego (Alacant)

1.2 Motiu de l'avaluació

Noa és una xiqueta de 5 anys i 11 mesos, escolaritzada en el segon curs d'educació infantil en un centre públic situat a la comarca alacantina de la Marina Alta, al municipi de Pego. La seua mestra d'educació infantil ha detectat la presència de dificultats en diferents àrees del llenguatge.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Noa és la major de dos germans; Amadeo, el seu germà més gran, té 8 anys. La mare té 38 anys, és podòloga i treballa en una clínica a la ciutat de Dénia; el seu pare, de 39 anys, treballa com a fisioterapeuta en la mateixa clínica. Tots dos tenen estudis universitaris. L'estat de salut actual del pare i de la mare és bo. Tanmateix, cal destacar que la mare va patir un càncer de mama del qual està completament recuperada i ja ha rebut l'alta mèdica, tot i que s'ha de sotmetre a controls periòdics. Noa i la resta de la família tenen com a llengua materna el valencià.

Tots els membres de la família resideixen en una àmplia casa unifamiliar que disposa d'un petit jardí. La dinàmica familiar és completament normal i els dos progenitors estan altament implicats en l'educació d'Amadeo i Noa. Atès que la mare i el pare comparteixen el mateix lloc i horari de treball, els xiquets dinen al menjador escolar i els avis materns els arregen de l'escola i, segons el dia de la setmana, els porten a un parc que hi ha prop de casa o a diverses activitats extraescolars. A Noa, li agraden molt els esports, especialment el futbol, i juga en un equip femení dos dies per setmana. Quan els dos pares són a casa, principalment els caps de setmana, comparteixen per igual les tasques domèstiques i la cura i la criança dels xiquets. Es tracta d'una família molt unida que realitza moltes activitats,

encara que, a causa de la seua edat, Amadeo cada vegada prefereix passar més temps amb els amics. La relació amb els avis paterns, que resideixen en un poble pròxim, Beniarbeig, és molt bona i solen visitar-los els caps de setmana, temps que Noa aprofita per jugar amb els seus cosins i amb els amics del poble.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'embaràs de Noa va ser desitjat i planificat i va tenir lloc després d'un avortament espontani previ. El part va tenir lloc de forma natural i sense complicacions a la banyera d'un hospital aquari, on en tot moment es va comptar amb supervisió mèdica. Noa va pesar 3.600 quilograms i feia 51 centímetres. També es ressenya una bona puntuació en el test d'Apgar, encara que no en recorden el valor exacte. Va ser alimentada amb llet de fórmula després de rebutjar durant alguns dies la lactància materna. Durant la transició a l'alimentació sòlida, va presentar alguns problemes fins que els metges li van diagnosticar una intolerància al gluten.

En relació amb l'adquisició de les diferents fites evolutives, va gatejar als 7 mesos i es va posar dempeus i va fer els primers passos amb 13 mesos. Va adquirir el control d'esfínters total al voltant dels 2 anys i 8 mesos. Segons que informen els pares, entre les malalties patides durant la primera infància destaquen un quadre de sinusitis i amigdalitis amb freqüents infeccions de gola, però cap d'aquests problemes no ha tingut seqüeles greus. El desenvolupament lingüístic es va produir amb cert retard, ja que les seues primeres paraules aparegueren entorn de l'any i mig. Els pares van detectar algunes dificultats significatives del llenguatge durant el primer any d'escolarització, cap als 3 anys, però ho van atribuir al seu caràcter extremadament tímid i a la necessitat d'un període d'adaptació superior al de la resta d'infants. Pel que fa als antecedents familiars, el pare informa que la seua mare li va explicar que a ell també li va costar molt parlar, encara que no recorda l'edat exacta. A més a més, diversos familiars per part de la família paterna han patit trastorns fonètics de poca gravetat.

1.5 Història escolar

Noa va assistir a la guarderia entre els 2 i els 3 anys. Durant aquesta etapa va presentar alguns problemes d'adaptació, ja que preferia jugar sola i no es relacionava ni compartia joguets amb la resta d'infants. Aquest patró conductual va fer sospitar la possible presència d'un trastorn de l'espectre de l'autisme, però després d'una exhaustiva avaluació psicològica i neuropediàtrica es va descartar aquest diagnòstic i es va

comprovar que el problema de Noa era, únicament, una extrema timidesa. A tres anys es va incorporar a primer curs del segon cicle d'educació infantil en un centre públic del seu poble, en el marc del Programa plurilingüe d'ensenyament en valencià (PPEV). Durant els primers dies, la seua nova professora va detectar alguns problemes en el llenguatge, i també dificultats per seguir el ritme de treball de l'aula. Després d'entrevistar-se amb els pares i conèixer els problemes de timidesa i relació ressenyats durant l'etapa a la guarderia, no va prestar major atenció a aquests símptomes i es va centrar a fomentar un clima que propiciara la seua integració. Durant el transcurs del curs va anar progressant lentament i a poc a poc va aconseguir vèncer la timidesa i establir relacions significatives amb els seus companys i companyes.

Aquest curs ha continuat escolaritzada al mateix centre. Durant les primeres setmanes la seua nova professora es va adonar que Noa presentava una actitud molt dispersa i que no entenia les instruccions. A més, no participava en les converses i si se li feia una demanda que superava les seues capacitats, tendia a defugir la situació ràpidament. Encara que, a diferència del curs passat, gaudia interaccionant i jugant amb altres xiquets i xiquetes, molt sovint recorria al llenguatge gestual i a la mímica per compensar els seus dèficits. Per recomanació del pediatre, Noa ha sigut sotmesa recentment a una audiometria infantil. Els resultats obtinguts no han sigut concloents, ja que sembla que no entenia les instruccions i no col·laborava en les diferents tasques. Tot i això, per la seua reacció als diferents estímuls, no sembla que hi haja cap problema auditiu. L'exploració otorrinolaringològica també va ser completament normal.

1.6 Proves aplicades

El procés d'avaluació va començar amb l'anàlisi del nivell de desenvolupament mitjançant la versió de cribatge de l'inventari de desenvolupament BATTELLE (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). Els resultats obtinguts evidencien que hi ha grans discrepàncies entre les cinc àrees avaluades. Les puntuacions de l'escala adaptativa i motora són lleugerament superiors a la mitjana (edat equivalent de 61 i 64 mesos, respectivament), mentre que en l'escala cognitiva i personal/social són equivalents a altres infants de la seua edat cronològica (edat equivalent de 55 i 58 mesos, respectivament). Les puntuacions de l'escala comunicativa estan en un nivell molt baix (edat equivalent de 48 mesos). Aquest perfil indica un nivell de desenvolupament mitjà amb alguns dèficits concrets. El fet que les puntuacions de l'escala adaptativa i cognitiva se situen en la mitjana indica que els problemes en el llenguatge expressiu i receptiu no haurien d'estar provocats

per una discapacitat intel·lectual. La tutora ha observat que Noa té una gran dificultat d'atendre i comprendre instruccions verbals, especialment si aquestes són excessivament llargues o es donen a una certa velocitat. Quan no entén una tasca, es posa molt nerviosa, intenta eludir la tasca i mostra desgana. S'ha comprovat que la comprensió dels enunciats i l'execució de les tasques millora quan les instruccions se simplifiquen i se li proporcionen gradualment.

Al procés de recollida de dades segueix l'avaluació dels diferents aspectes lingüístics. L'exploració de la pragmàtica comprensiva i expressiva es va fer mitjançant una situació informal de joc. L'anàlisi de la interacció evidencia que Noa presenta un joc simbòlic correcte, en el qual adopta rols i conductes apropiades a la realitat i a la seua edat. També es mostra capaç de sol·licitar ajuda si la necessita. Pot seguir la seqüència d'històries visuals breus i entén les intencions dels diferents personatges.

Per a l'avaluació de la morfosintaxi expressiva es va fer servir una prova no estandarditzada d'expressió basada en la prova d'expressió espontània de la Prova de llenguatge oral de Navarra revisada, PLON-R (Aguinaga, Armentia, Fraile, Olangua i Uriz, 2005). Es presenta a l'infant una làmina amb gran quantitat d'informació visual. L'alumna s'hi ha de fixar bé i narrar tot el que hi passa. Durant la tasca se li pot proporcionar alguna pista o ajuda si es veu que li costa començar o queda encallada. L'anàlisi del discurs evidencia un desenvolupament morfològic i sintàctic incongruent amb el que estableixen els estàndards normatius. Hi ha una pobra coordinació entre els diferents elements i nombrosos problemes amb les paraules funcionals. Tot plegat propiciava que les seues emissions no siguen fàcilment comprensibles quan intenta elaborar frases complexes. En l'àmbit sintàctic, realitza construccions anòmales en què predominen les repeticions d'elements i les omissions de paraules funcionals, com s'ha comentat anteriorment. En l'àmbit morfològic, té dificultats en la conjugació d'alguns temps verbals, sobretot el passat i el futur. A més, durant l'execució de la tasca s'evidencien alguns problemes d'atenció, ja que en diverses ocasions es va centrar més en altres estímuls que no en la làmina (tot i que l'activitat es va plantejar com un joc). L'exploració de la morfosintaxi comprensiva es va fer mitjançant el Test de comprensió d'estructures gramaticals, CEG (Mendoza, Carballo, Muñoz i Fresneda, 2005). Hi va obtenir una puntuació directa situada per sota del percentil 5, cosa que fa palesa la presència de nombroses dificultats de comprensió. Pel que fa a la valoració qualitativa derivada de l'anàlisi dels errors, Noa manifesta també problemes a l'hora de comprendre oracions predicatives pronominalitzades i les coordinades disjuntives.

La semàntica expressiva es va avaluar mitjançant dues proves no estandarditzades, una inspirada en la tasca de definicions de la Prova de llenguatge oral de Navarra revisada, PLON-R (Aguinaga, Armentia, Fraile, Olangua i Uriz, 2005), i l'altra basada en la tasca d'expressió verbal del Test Illinois d'aptituds psicolingüístiques, ITPA (Kirk, McCarthy i Kirk, 2011). En la prova de definicions, l'alumna havia de dir per a què serveixen diferents parts del cos (nas, orelles, ulls, boca i mans) i objectes quotidians (llapis, telèfon, cotxe, tisores i cullera). Es fa evident un pobre nivell lèxic, ja que Noa falla diversos elements, en contraposició amb altres cinc alumnes de la seua classe que són capaços de contextualitzar i definir tots els conceptes correctament. En general, s'adverteixen dificultats en la recuperació de lèxic, amb l'ús de díctics en substitució de paraules d'ús freqüent. En la prova d'expressió verbal l'alumna havia de mencionar el màxim nombre de paraules d'una determinada categoria que se li ocorriren en un minut, en aquest cas animals i fruites. El resultat evidencia un baix nivell semàntic, ja que el nombre de paraules esmentades és substancialment menor al nombre de paraules que altres cinc alumnes de la seua classe són capaços de produir en el mateix temps. A més, verbalitza algunes paraules més complexes del que es podria esperar ateses les seues dificultats lingüístiques i el seu nivell evolutiu. L'exploració de l'àrea de semàntica comprensiva es fa mitjançant la versió en valencià del BOEHM-3 Preescolar (Boehm, 2012). Noa hi va obtenir una puntuació per sota del punt de tall establert, cosa que indica que desconeix i no és capaç de comprendre la majoria dels conceptes bàsics en comparació amb els xiquets i les xiquetes de la seua edat.

Finalment, l'exploració del component fonètic i fonològic expressiu es va avaluat mitjançant una prova no estandarditzada de denominació de dibuixos, inspirada en el Registre fonològic induït (Juárez i Monfort, 2010), que cobreix l'espectre fonològic fonamental del valencià i del castellà. Els resultats evidencien la presència de nombrosos processos de simplificació, sobretot en paraules amb una estructura fonològica complexa, CCV o CCVC. Principalment, destaca la confusió de consonants oclusives /k/ i /t/ i fricatives /f/ i /x/. També presenta problemes amb el so /l/ en posició inversa i substitucions dels fonemes /r/ i /l/. Aquests problemes fonològics incrementen la incomprendibilitat del discurs de Noa.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

4. CAS D'ANDREU

1.1 Dades personals

Nom: Andreu A. N.

Edat: 5 anys i 5 mesos

Curs: 3r curs d'educació infantil

Localitat: València (barri de la Trinitat)

1.2 Motiu de l'avaluació

Andreu és un xiquet de 5 anys i 5 mesos escolaritzat en l'últim curs d'educació infantil en un centre públic situat al barri de la Trinitat, a la ciutat de València. La seua mestra d'educació infantil detecta la presència de dificultats en l'articulació d'alguns sons de la parla.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Andreu va ser acollit pels seus pares actuals quan tenia 8 mesos. La modalitat d'acollida va ser de tipus preadoptiu, fet que va concloure en la filiació adoptiva als 2 anys i 4 mesos. És fill únic i no té germans, ni per part de la seua família biològica ni per part de la seua família adoptiva. L'única cosa que se sap de la seua mare biològica és que va morir per sobredosi quan Andreu tenia 7 mesos. Es desconeix la identitat del pare biològic. En l'actualitat, la seua mare té 44 anys i exerceix com a treballadora social en una residència de la tercera edat a Burjassot. El seu pare té 42 anys i treballa com a professor de matemàtiques en un institut públic de València. Tots dos progenitors posseeixen estudis universitaris i un nivell sociocultural i econòmic mitjà alt. Andreu té com a llengua materna el castellà (parlat per la seua mare) i el valencià (parlat pel seu pare), per la qual cosa està adquirint tots dos idiomes simultàniament.

La família resideix en un ampli pis de 120 metres quadrats en el qual Andreu disposa d'habitació pròpia. Es tracta d'una llar estructurada amb una dinàmica familiar completament normativa que satisfà totes les necessitats bàsiques. Els seus pares han estat molt preocupats perquè el procés d'adaptació fora adequat, encara que com que Andreu va arribar tan menut, no hi ha hagut cap problema destacable. De fet, ell ja sap que és adoptat, encara no sap què significa i, per tant, no hi ha un sentiment de pèrdua.

Seguint el consell de diferents professionals, els pares estan esperant que Andreu iniciï l'etapa d'educació primària per anar introduint el tema amb major profunditat.

D'Andreu, en té cura principalment el pare, ja que té un horari laboral de matí i pot passar la vesprada amb ell. Per contra, la mare treballa a jornada partida i el seu horari laboral acaba a les 18.00 h. Tots dos progenitors comparteixen les tasques domèstiques i la cura d'Andreu equitativament. La família està molt unida i realitza moltes activitats lúdiques, com anar al cinema, muntar amb bicicleta o passejar pels jardins de l'antic llot del riu Túria. Les relacions amb la resta de la família són molt bones. La majoria dels caps de setmana solen quedar amb el germà de la mare perquè Andreu jugue amb les seues dos únics cosins, un xiquet de 6 anys i una xiqueta de 4 anys. Alguns caps de setmana o en períodes de vacances visiten els avis paterns, que resideixen en un petit poble de la província d'Alacant.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

No es disposa de massa informació sobre el transcurs de l'embaràs d'Andreu. Únicament se sap que la seua mare biològica tenia greus problemes d'addicció a diverses substàncies estupefaents i que recorria al treball sexual com a mitjà d'aconseguir diners. Es té constància documental i mèdica que la mare va consumir alcohol i altres drogues durant el transcurs de l'embaràs.

El part va ser natural i Andreu va pesar 2.300 quilograms. Com que l'arribada a la família es va produir als 8 mesos, els seus pares poden proporcionar nombroses dades sobre l'adquisició de les principals fites. Quan va ser acollit, el seu nivell de desenvolupament presentava evidents signes de retard respecte dels xiquets de la seua edat. No es va posar dempeus fins als 16 mesos i no va caminar tot sol fins als 17. El llenguatge també va presentar evidents signes de retard, ja que les primeres paraules no es van produir fins als 17 mesos. A poc a poc, el seu nivell de desenvolupament ha anat equiparant-se a l'estàndard normatiu i en aquest moment no presenta grans desfasaments, únicament té algunes dificultats poc significatives en l'àrea motora. L'aspecte més complicat ha sigut, segons els pares, el control d'esfínters diürn, perquè no es va aconseguir per complet fins als 4 anys. Cal destacar que quan tenia 1 any i 8 mesos, va estar hospitalitzat tres dies a causa d'una infecció vírica d'origen desconegut que li havia provocat febre intensa els últims cinc dies previs a l'hospitalització. Aquesta infecció no va tenir cap seqüela, però va angoixar molt els seus pares, que fins i tot van pensar que el podrien perdre.

1.5 Història escolar

Andreu va acudir al jardí d'infància durant un any. Als 3 anys va començar el primer curs del segon cicle d'educació infantil al mateix centre educatiu actual, en el Programa d'educació plurilingüe i intercultural (PEPLI), amb un 45% de la docència en castellà, un 45% en valència i un 10% en anglès. No hi ha hagut problemes d'adaptació al col·legi, ja que en la seua classe hi ha una realitat familiar molt diversa: hi ha una altra xiqueta adoptada, diversos xiquets o xiquetes amb pares divorciats i una família homoparental constituïda per dues mares. El seu rendiment acadèmic és completament normal. Li agraden molt els llibres i és capaç de narrar una història de memòria després d'haver-la escoltada un parell de vegades, fingint que l'està llegint. És un xiquet amable i té bones relacions amb els companys, encara que presenta un caràcter una mica infantil per a la seua edat.

1.6 Proves aplicades

El procés de recollida de dades es va iniciar amb l'avaluació del nivell de desenvolupament lingüístic mitjançant la versió de cribratge de l'inventari de desenvolupament BATTELLE (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). Els resultats indiquen que la capacitat expressiva i receptiva d'Andreu és semblant a la d'altres infants de la seua edat. Globalment, presenta un nivell de 62 mesos i és capaç de discriminar i comprendre sons i paraules, aplicar regles gramaticals senzilles i utilitzar un vocabulari adequat.

L'avaluació va començar amb l'anàlisi de la discriminació auditiva. Es va elaborar una prova qualitativa de discriminació de sons (composta de deu ítems), en la qual, després d'escoltar un estímul sonor, l'alumne havia de seleccionar entre tres imatges aquella que es corresponia amb el so prèviament escoltat. Els resultats obtinguts determinen una bona percepció i discriminació auditiva, perquè Andreu va encertar tots els estímuls presentats.

Per a l'avaluació del component fonològic comprensiu es va fer servir una llista de quinze paraules monosil·làbiques o bisil·làbiques que formen part del vocabulari normatiu d'un xiquet de 5 anys. En cada presentació, l'alumne ha d'escoltar una paraula i seleccionar la imatge, entre dos dibuixos possibles, que es correspon amb l'estímul sonor. Seguint les directrius establertes en la prova de discriminació fonològica de paraules de l'EDAF (Brançal, Alcantud, Ferrer i Quiroga, 2007), les dues imatges presentades

difereixen en un únic fonema, bé perquè se n'omet un (per ex., /bóca/ i /óca/), bé perquè són diferents entre si (per ex., /póma/ i /góma/). Andreu presenta una bona discriminació fonètica i únicament s'equivoca en un parell de paraules que contenen fonemes amb el mateix mode i punt d'articulació (/náda/ i /náta/).

Finalment, se li va aplicar una prova no estandarditzada de denominació de dibuixos, inspirada en la Prova de llenguatge oral de Navarra revisada, PLON-R (Aguinaga, Armentia, Fraile, Olangua i Uriz, 2005), que cobreix l'espectre fonològic fonamental del valencià. A partir de l'anàlisi de les respostes s'observa la presència de dificultats en dos fonemes: /d/ i /r/. És incapaç de pronunciar el fonema /r/ aïlladament. Sempre que aquest so apareix en una paraula, el substitueix sistemàticament i consistentment pel fonema /g/, independentment de si ocupa una posició inicial o intermèdia. Per exemple, pronuncia /gaím/ en lloc de /raím/ i /tóge/ en lloc de /tóre/. Contràriament, sí que és capaç de pronunciar el fonema /d/ aïlladament. Tanmateix, quan se li demana que diga la paraula /dént/, diu /tént/, però després de ser pronunciada per la professora la repeteix correctament. Aquest fenomen es repeteix amb la paraula /pánda/, perquè inicialment la pronuncia de manera errònia /pánba/ i només en la tasca de repetició és capaç de pronunciar-la correctament.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

5. CAS DE FRANCESC

1.1 Dades personals

Nom: Francesc M. M.

Edat: 6 anys i 2 mesos

Curs: 3r curs d'educació infantil

Localitat: València (barri de Sant Llorenç)

1.2 Motiu de l'avaluació

Francesc és un xiquet de 6 anys i 2 mesos, escolaritzat en el 3r curs d'educació infantil en un centre públic situat al barri de Sant Llorenç, a València. La seua mestra d'educació infantil ha detectat la presència de dificultats en l'articulació d'alguns sons de la parla.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Francesc és l'únic fill d'una família homoparental constituïda per dues mares. Una mare té 39 anys, posseeix estudis de formació professional de grau superior i treballa com a tècnica d'imatge per al diagnòstic i medicina nuclear en un hospital privat de Burjassot; l'altra mare té 36 anys, és llicenciada en Conservació i Restauració de Béns Culturals i treballa com a funcionària a la Diputació de València. L'estat de salut actual de les dues mares és bo, encara que s'han sotmès a nombrosos tractaments de fertilitat i fecundacions in vitro. Cal destacar que una de les dues mares està actualment embarassada de 22 setmanes, per la qual cosa Francesc tindrà aviat una germana. La família té com a llengua materna el castellà i el valencià, perquè una part és castellanoparlant i l'altra valencianoparlant. Francesc s'expressa indistintament i amb igual comoditat en els dos idiomes.

Es tracta d'un nucli familiar consolidat i estructurat que no presenta problemes significatius. Actualment, la família viu en un pis situat en un complex residencial a la zona d'Alfauir que disposa d'àmplies zones recreatives comunes. Qui té cura de Francesc

principalment és la mare que treballa com a conservadora i restauradora de béns, ja que la seua jornada laboral transcorre únicament als matins amb un horari de treball fix. Ella s'encarrega de despertar-lo i portar-lo a escola. No obstant això, quan la mare que treballa a l'hospital té un torn que no coincideix amb l'horari escolar, també s'encarrega de portar-lo a escola al matí o de recollir-lo a la vesprada. De dilluns a dijous, Francesc sol anar a la zona recreativa de l'edifici, on juga amb altres xiquets i xiquetes. Divendres va a una acadèmia d'anglès infantil on aprenen a través d'activitats lúdiques. Els caps de setmana, com que disposen de més temps lliure, aprofiten per fer altres activitats com anar a la platja, visitar els avis, muntar amb bicicleta o anar de compres. Finalment, una vegada o dues per mes tenen trobades lúdiques amb altres famílies homoparentals. Aquests trobades solen tenir lloc en algun parc o espai l'aire lliure i serveixen perquè els infants coneguen i es relacionen amb altres famílies semblants a la seua.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'estructura familiar evidencia que l'embaràs va ser planificat i desitjat. Segons refereixen, el procés de fecundació va ser bastant complicat. Després d'analitzar les circumstàncies personals i decidir ser mares, van recórrer a la sanitat privada per assessorar-se i començar el procés de reproducció assistida. Per al primer embaràs es va escollir la de més edat de la parella (que en aquell moment tenia 31 anys), perquè totes dues volien passar pel procés d'embaràs i formar una família de quatre membres. El procés de fecundació va ser molt complicat i, en paraules d'ambdues, en alguns moments van pensar a tirar la tovallola, perquè es van necessitar sis cicles de fecundació in vitro per aconseguir l'embaràs, més o menys el doble del que és habitual. Tanmateix, una vegada aconseguit, el transcurs de l'embaràs va transcórrer amb total normalitat i va ser viscut amb gran il·lusió i felicitat.

El part es va produir a terme i de manera natural. Francesc va pesar 3.350 kilograms, va fer una alçada de 50 centímetres i va obtenir la màxima puntuació en el test d'Apgar. Quant a l'alimentació, el xiquet va rebre lactància artificial per elecció de la mare, sense anomalies destacables en la deglució. Les dues mares refereixen que el desenvolupament va seguir els estàndards normatius. Així, va dir les primeres paraules amb 13 mesos, però no es va posar dempeus i va fer els primers passos fins als 15 mesos. Va adquirir el control d'esfínters entorn dels 3 anys i no va orinar o embrutar el llit després de deixar els bolquers. Quant als seus antecedents mèdics, Francesc va ser hospitalitzat quan tenia 2

anys i mig durant una setmana a causa d'una infecció urinària que li va causar una febre molt intensa.

1.5 Història escolar

Francesc va assistir a la guarderia durant un any. Als 3 anys va començar el primer curs del segon cicle educació infantil en el Programa plurilingüe d'ensenyament en valencià (PPEV). No va haver-hi problemes d'adaptació al col·legi, però sí que es van observar alguns problemes d'expressió que van passar inadvertits i que no van ser clarament establerts fins al curs actual amb l'inici de la realització d'activitats amb què es treballen habilitats relacionades amb la consciència fonològica i la lectoescriptura.

El seu rendiment acadèmic fins a aquest moment ha sigut més o menys normal, amb algun endarreriment poc significatiu en alguna competència específica. Francesc sempre ha sigut un xiquet tímid i introvertit, encara que no presenta problemes de relació i està completament adaptat a l'aula. Com que es tracta del seu tercer any amb els mateixos xiquets i xiquetes, ja es mostra més confiat i juga amb normalitat amb tots ells. El seu comportament a l'aula és molt bo i sol col·laborar i realitzar totes les tasques proposades, encara que algunes li costen una miqueta més que a la resta dels companys.

1.6 Proves aplicades

En primer lloc es va realitzar una avaluació del desenvolupament del xiquet mitjançant la forma breu de l'inventari de desenvolupament Battelle (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). Els resultats evidencien que el seu nivell de desenvolupament és equivalent al de la resta d'infants de la seua edat en la majoria de les àrees, encara que es troben alguns lleugers retards en l'escala comunicativa i motora. Es descarta per complet la presència d'un retard cognitiu.

El procés de recollida de dades va continuar amb l'avaluació del component fonètic i fonològic. L'exploració del component expressiu es va avaluar mitjançant una prova no estandarditzada de denominació de dibuixos, inspirada en el Registre fonològic induït (Juárez i Monfort, 2010), que cobreix l'espectre fonològic fonamental del valencià i del castellà. A partir de l'anàlisi de les respostes s'observa la presència d'una substitució no sistemàtica del fonema /s/ per /t/. A més, és incapaç de pronunciar el fonema el /r/ aïlladament. Quan aquest so apareix, el substitueix consistentment i sistemàticament per altres sons, independentment de si ocupa una posició inicial o intermèdia. Per exemple, pronuncia /búlo/ en lloc de /búro/ i /góza/ en lloc de /róza/. En general, Francesc també

tendeix a simplificar l'estructura sil·làbica, especialment en sinfons amb omissió de la consonant líquida. Per exemple, pronuncia /góbuz/ en lloc de /glóbuz/ i /kómo/ en lloc de /krómo/. L'exploració de l'àrea comprensiva es va fer mitjançant una tasca no estandarditzada de discriminació fonològica. Es va elaborar una prova no estandarditzada de discriminació de sons, que recollia els tres fonemes més problemàtics. L'alumne, després d'escoltar un estímul sonor, havia de seleccionar entre dues imatges aquella que es corresponia amb el so prèviament escoltat. Els resultats no evidencien problemes significatius, ja que Francesc discrimina adequadament tots els sons i és capaç de repetir i imitar tots els fonemes de forma aïllada, excepte el so /r/.

L'exploració de la morfosintaxi comprensiva es va realitzar mitjançant el test de Comprensió d'estructures gramaticals, CEG (Mendoza, Carballo, Muñoz i Fresneda, 2005). Els resultats posen de manifest que Francesc comprèn les estructures gramaticals pròpies de la seua edat, ja que hi va obtenir una puntuació situada en el percentil 45. Per a l'exploració de la morfosintaxi expressiva es va utilitzar una prova no estandarditzada d'expressió espontània. Es presenta una làmina i es demana que l'infant s'hi fixe bé i que explique tot el que hi passa. L'anàlisi del discurs evidencia un desenvolupament morfològic i sintàctic congruent amb els estàndards normatius per a la seua edat.

L'avaluació va continuar amb l'anàlisi dels aspectes semàntics. Per a l'anàlisi del component comprensiu es va desenvolupar una tasca no estandarditzada de relació semàntica en què l'alumne ha d'assenyalar, entre tres imatges, aquella que no serveix per realitzar una determinada tasca (per exemple, ha de posar el dit sobre allò que no es pot menjar; poma - taula - plàtan). L'execució evidencia una bona comprensió semàntica, ja que el nombre d'encerts que hi va obtenir Francesc és semblant al que va assolir un petit grup de companys de la classe als quals se'ls va avaluar la mateixa tasca per poder comparar els resultats. Per a l'anàlisi del component expressiu es va dissenyar una tasca no estandarditzada, de vuit ítems, basada en la prova d'oposats de la Prova de llenguatge oral de Navarra revisada, PLON-R (Aguinaga, Armentia, Fraile, Olangua i Uriz, 2005), en la qual el xiquet ha d'acabar amb una paraula la frase pronunciada per l'avaluador (per exemple, una pedra és dura, la plastilina és...). L'execució evidencia un baix nivell semàntic, ja que Francesc va fallar en tres elements, en contraposició amb altres quatre alumnes de la seua classe que van ser capaços d'acabar totes les frases amb la paraula correcta.

Finalment, l'avaluació va acabar amb l'anàlisi del component pragmàtic. Es va elaborar una prova qualitativa d'identificació d'absurds inspirada en la prova d'absurds de contingut i forma de la Prova de llenguatge oral de Navarra revisada, PLON-R (Aguinaga,

Armentia, Fraile, Olangua i Uriz, 2005), en la qual, després d'escoltar una frase mal dita llegida per l'avaluador, l'alumne ha de dir per què està malament. Els resultats posen de manifest que Francesc té un nivell de desenvolupament pragmàtic congruent amb la seua edat cronològica, ja que va encertar tots els elements.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

6. CAS DE SANDRA

1.1 Dades personals

Nom: Sandra G. M.

Edat: 5 anys i 1 mes

Curs: 3r curs d'educació infantil

Localitat: Sant Antoni de Benaxeve (València)

1.2 Motiu de l'avaluació

Sandra és una xiqueta de 5 anys i 1 mes escolaritzada en l'últim curs d'educació infantil en un centre públic de la comarca valenciana del Camp de Túria, al municipi de Sant Antoni de Benaxeve. La seua mestra d'educació infantil té problemes per entendre algunes de les seues verbalitzacions.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

La família de Sandra es compon de la mare i una germana major, d'11 anys, que no conviu al domicili familiar, fruit d'un matrimoni anterior del seu pare. Actualment, la dinàmica familiar és prou complicada, ja que des que el seu pare va morir fa uns mesos s'estan produint nombrosos canvis a la llar. La mare, que va reduir la seua jornada laboral per passar més temps amb Sandra, quan es va reincorporar a la feina després del període de baixa per maternitat, s'ha vist obligada a augmentar el nombre d'hores i treballar a jornada completa. La situació econòmica és bona, però ara necessita l'ajuda de la seua mare (l'àvia materna) i del suport puntual d'una cangur. Ara, l'àvia s'encarrega d'arreglar Sandra d'escola i d'atendre-la fins que la mare acaba la seua jornada laboral i arriba a casa al voltant de les 18.00 h. Al matí, és la mare qui porta Sandra al centre educatiu.

La mare de Sandra té 34 anys, posseeix estudis de formació professional i treballa com a administrativa a les oficines corporatives d'una importantíssima empresa d'alimentació. Les dues resideixen en una casa unifamiliar als afores de Sant Antoni de Benaxeve que disposa de totes les comoditats, fins i tot d'un ampli jardí amb piscina i espai per jugar. L'idioma familiar és el castellà, encara que els avis paterno parlen valencià. Després del dur colp que va suposar la defunció del pare, la dinàmica familiar

ha canviat substancialment. La mare, en ple període de dol, no comparteix tant de temps amb Sandra com ho feia abans. Aquesta situació és deguda, en part, al major nombre d'hores que ara passa a la feina, però també que prefereix que es relacione amb altres persones més alienes a la situació familiar que l'ajuden a prendre distància i seguir la seua vida. Els caps de setmana solen quedar amb alguns pares i mares de classe perquè Sandra jugue amb els seus amics. En canvi, quan el pare vivia, la família estava molt unida i realitzaven nombroses activitats; mostraven una dinàmica familiar completament normalitzada. La relació amb la seua germana major no és gaire fluida perquè mai no han arribat a conviure juntes, a la qual cosa cal afegir el fet que la diferència d'edat entre ambdues tampoc no propicia que compartisquen les mateixes inquietuds. Així i tot, sempre hi ha hagut un bon vincle afectiu entre ambdues i ara hi ha el compromís explícit d'ambdues famílies de mantenir-lo.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'embaràs de Sandra va ser desitjat i planificat, però va transcórrer amb algunes complicacions. Al tercer mes de gestació es va produir un fort sagnat que va requerir hospitalització i atenció ginecològica. Encara que el fetus no va patir danys, l'embaràs va ser tipificat d'alt risc i la mare va haver de fer repòs absolut a casa des de llavors amb baixa mèdica. El part va ser programat mitjançant cesària, ja que la xiqueta venia de natges, i no va haver-hi complicacions. Sandra va pesar 2.800 quilograms, va fer 47 centímetres i va obtenir una puntuació de 10 en el test d'Apgar. L'alimentació es va fer amb lactància artificial perquè la xiqueta va rebutjar durant alguns dies la lactància materna. Va haver-hi una bona adaptació al biberó i es va acostumar sense dificultat a la progressiva introducció dels diferents aliments.

El desenvolupament de Sandra durant els primers anys de vida va transcórrer amb normalitat, es va posar dempeus i va fer els primers passos als 12 mesos, amb la mateixa edat va dir les primeres paraules amb significat i va controlar totalment els esfínters als 2 anys i mig. Tanmateix, i segons la impressió de la mare, semblava que hi havia alguns períodes d'estancament durant els quals no s'apreciava cap evolució. Quant als seus antecedents mèdics, la mare refereix que Sandra va patir dos episodis d'otitis mitjana serosa (OMS) als 18 i 30 mesos, amb episodis recurrents. Per tractar-la va ser necessari una intervenció quirúrgica, miringotomia, amb la col·locació de drenatges transtimpànics (TDT). No es descarta que Sandra haja pogut tenir una audició deficient en diverses etapes del seu desenvolupament, encara que posteriorment s'ha sotmès a diverses audiometries i, en l'actualitat, la seua audició és completament normal.

1.5 Història escolar

L'escolaritat de Sandra es va iniciar al jardí d'infància als 18 mesos. Actualment cursa l'últim curs del segon cicle d'educació infantil en el marc del Programa plurilingüe d'ensenyament en castellà (PPEC). Inicialment el procés d'adaptació a l'entorn escolar va ser una mica difícil, encara que ara ja no hi ha cap problema. Té bones relacions amb els seus companys i està ben integrada socialment. El seu comportament és adequat i participa en totes les activitats escolars. Li agrada molt dibuixar i fer activitats físiques, però rebutja treballar amb lletres o fer jocs que fomenten habilitats prelectores, ja que té un nivell de consciència fonològica molt baix. La mestra creu que el problema rau en la incipient sobreprotecció familiar que està tenint. Sandra està portant el procés de dol amb relativa normalitat, perquè encara és molt petita i el seu nivell de desenvolupament cognitiu no li permet tenir una idea realista sobre la mort: simplement sap que el seu pare ja no hi és físicament amb ella i que això és un procés irreversible. La seua professora li ha explicat que la mort és una cosa que passa a totes les persones i que no té res a veure amb l'abandó o que ens deixen d'estimar.

1.6 Proves aplicades

L'avaluació es va iniciar amb un registre del llenguatge espontani. A través de la lectura conjunta d'un conte produït en un context de comunicació natural, s'enregistra una conversa d'uns 15 minuts entre l'alumna i la professora. L'anàlisi de les produccions lingüístiques evidencia la presència de nombroses substitucions i omissions dels fonemes /θ/, /g/ i /f/. Amb l'objectiu de verificar si aquests errors es mantenen en la producció aïllada de paraules, se li va aplicar una prova no estandarditzada d'expressió induïda, inspirada en el Registre fonològic induït (Juárez i Monfort, 2010), que cobreix únicament els tres fonemes en què s'han detectat els errors. Els resultats obtinguts són congruents amb els errors observats en la prova de llenguatge espontani. En algunes paraules és capaç de pronunciar els fonemes /g/ i /f/ correctament. Així, per exemple, quan se li demana que diga la paraula /gáto/, diu /káto/, però després de ser pronunciada per la professora la repeteix correctament. Aquesta dinàmica no s'esdevé amb la paraula /fóka/, que pronuncia de manera errònia tant en la tasca d'expressió induïda com de repetició /bóka/. D'altra banda, els errors amb el fonema /θ/ són consistents i és incapaç de pronunciar correctament cap paraula que continga aquest so. Per exemple, pronuncia /mansána/ en lloc de /manθána/ i /pes/ en lloc de /peθ/.

Per a l'avaluació del component fonològic comprensiu es va dissenyar una tasca de discriminació auditiva basada en la prova de discriminació fonològica de paraules de l'EDAF (Brancal, Alcantud, Ferrer i Quiroga, 2007). Novament es va fer servir una llista de nou paraules que recullen els tres fonemes en què s'han detectat els errors. En cada presentació, les dues imatges difereixen en un únic fonema, bé perquè són diferents entre si (per ex., /gáto/ i /páto/), bé perquè se n'omet algun (per ex. /fóca/ i /óca/). Els resultats evidencien una mala discriminació d'aquelles consonants que presenten una sonoritat molt semblant. Així, la selecció de la imatge correcta en aquells parells en què el fonema que difereix és fricatiu en les dues paraules, no es realitza correctament.

Encara que els resultats de l'audiometria evidencien que Sandra presenta un nivell auditiu normal, es va utilitzar una prova qualitativa de discriminació de sons per tal de confirmar-ho. Aquesta tasca, inspirada en la prova de discriminació de sons del medi de l'EDAF (Brancal, Alcantud, Ferrer i Quiroga, 2007), consisteix a seleccionar entre dues imatges aquella que correspon al so prèviament escoltat (tambor, esternut, xiulet, aplaudiments, timbre i trompeta). Els resultats mostren una bona percepció i discriminació auditiva perquè no es comet cap error.

Encara que els problemes detectats recauen principalment sobre l'àrea fonològica, es va fer una avaluació de la resta d'habilitats lingüístiques. Aquesta valoració es va iniciar amb l'anàlisi del vocabulari expressiu i receptiu. El component expressiu es va avaluar mitjançant una tasca de denominació en què l'alumne ha de dir el màxim nombre de paraules d'una determinada categoria que se li ocrreguen en un minut, en aquest cas animals i fruites. El resultat evidencia un bon nivell semàntic, ja que el nombre de paraules mencionades és equivalent al nombre de paraules que altres quatre alumnes de la seua classe són capaços de produir en el mateix temps. Per a l'avaluació del component comprensiu, se li va aplicar el BOEHM-3 Preescolar (Boehm, 2012). Hi va obtenir una puntuació directa per damunt del punt de tall, la qual cosa indica que Sandra coneix la majoria dels conceptes bàsics en comparació amb els infants de la seua edat.

El procés d'avaluació va continuar amb l'anàlisi de la morfosintaxi expressiva i comprensiva. L'avaluació del component expressiu es va fer a través d'una tasca d'expressió espontània. Es presenta una làmina que recull una escena del conte de la caputxeta roja i es demana a l'alumne que narre el conte. L'anàlisi del relat permet observar un nivell de desenvolupament congruent amb els estàndards establerts per a la seua edat. Finalment, l'avaluació del component comprensiu es va fer mitjançant una tasca d'elecció múltiple, que consisteix a escollir entre tres dibuixos aquell que es correspon amb l'oració prèviament llegida per l'examinador. L'execució de la tasca

mostra una bona comprensió gramatical, ja que el nombre d'encerts que hi va obtenir Sandra és semblant al que obtenen altres quatre companys de la seua classe als quals se'ls va avaluar amb la mateixa prova per poder comparar els resultats.

L'avaluació va acabar amb una anàlisi del nivell de desenvolupament motor i cognitiu mitjançant la forma breu de l'inventari de desenvolupament BATTELLE (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). Les puntuacions obtingudes se situen dins de la normalitat, la qual cosa significa que Sandra presenta un nivell de desenvolupament molt semblant al de la majoria dels infants de la seua edat. Específicament, les seues habilitats motores fines i globals corresponen a les d'una xiqueta de 63 mesos, mentre que les seues habilitats cognitives corresponen a un nivell de 58 mesos.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

7. CAS D'IRINA

1.1 Dades personals

Nom: Irina A. P.

Edat: 6 anys i 1 mes

Curs: 3r curs d'educació infantil

Localitat: Torrent (València)

1.2 Motiu de l'avaluació

Irina és una xiqueta de 6 anys i 1 mes escolaritzada en l'últim curs d'educació infantil en un centre concertat de la comarca valenciana de l'Horta, al municipi de Torrent. El seu mestre d'educació infantil detecta la presència de dificultats en l'articulació d'alguns sons de la parla.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Irina és la major de dos germans: té un germà de 3 anys. La mare té 33 anys, va cursar estudis bàsics i és mestressa de casa. El pare té 34 anys i va realitzar estudis de formació professional bàsica en electricitat i electrònica, però actualment treballa com a camioner per a una empresa de subministraments industrials. El pare passa poc de temps al domicili familiar, per la qual cosa l'atenció i l'educació dels fills recau gairebé completament en la mare. Enguany la mare ha començat a buscar feina, però les seues oportunitats han sigut molt limitades a causa de la necessitat que la seua jornada coincidisca completament amb l'horari escolar.

La família va residir a Sanlúcar de Barrameda fins que per un trasllat laboral del pare es van veure obligats a desplaçar-se a la ciutat de Torrent, quan Irina tenia 4 anys i el seu germà un. La llengua materna dels dos progenitors i de la resta de l'entorn familiar és el castellà. Actualment viuen en un pis que disposa de tots els subministraments i serveis necessaris. El domicili familiar és una llar estructurada i no hi ha cap problema destacable. La cura dels fills recau principalment en la mare, ja que el pare té uns horaris de treball altament variables que li impedeixen seguir una rutina compatible amb la dinàmica del dia a dia. Així, la mare s'encarrega de despertar-los, donar-los el desdjejuni i

acompanyar-los a l'escola. Esporàdicament, i segons la seua disponibilitat, el pare s'encarrega de portar-los a escola. Al migdia, Irina i el seu germà es queden al menjador escolar. Novament, quan acaben l'escola, a la vesprada, la mare és l'encarregada de recollir-los. Generalment, les tasques escolars són supervisades per la mare, excepte aquells dies en què el pare és a casa de vesprada.

La relació familiar és molt bona i solen aprofitar que el pare no treballa els caps de setmana per trencar la rutina diària i realitzar activitats d'oci a l'aire lliure. Tant els avis materns com els paterns resideixen a Andalusia, per la qual cosa la família aprofita els períodes festius de Nadal, Setmana Santa i estiu per visitar-los i passar temps amb ells i amb la resta de la família, oncles i cosins.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

Irina va ser concebuda després de dos avortaments previs i nombroses dificultats per quedar embarassada que van causar gran patiment a la família. Tanmateix, segons la informació facilitada pels progenitors i en contraposició amb l'experiència anterior, tant l'embaràs com el part van transcórrer amb total normalitat. Al moment de nàixer, Irina pesava 3.200 quilograms, feia 50 centímetres i va obtenir una puntuació de 10 en el test d'Apgar. Irina va ser alimentada mitjançant lactància materna fins l'any i mig, encara que a partir dels 6 mesos, i seguint les indicacions del pediatre, li van introduir progressivament aliments sòlids.

El desenvolupament i l'adquisició de les principals fites va estar dins dels estàndards normatius. Als 4 mesos va assolir el control cefàlic, va dir les primeres paraules amb significat als 13 mesos, un mes més tard va fer els primers passos, va aconseguir baixar escales amb ajuda als 18 mesos i va controlar els esfínters amb 30 mesos. Quant als seus antecedents mèdics, la mare refereix alguns problemes per dormir al voltant de l'any. Posteriorment no ha presentat cap més problema o malaltia rellevant, llevat de les pròpies d'aquest període evolutiu com la varicel·la.

1.5 Història escolar

La seua escolarització es va iniciar als 3 anys en un centre educatiu públic del municipi gadità de Sanlúcar de Barrameda, en el qual va realitzar el primer curs del segon cicle d'educació infantil. Als 4 anys va entrar en un centre públic de Torrent dins del Programa d'educació plurilingüe i intercultural (PEPLI), amb un 55% de continguts curriculars en castellà, un 35% en valencià i un 10% en anglès. Irina no ha tingut cap problema

d'adaptació a l'escola. Com que va arribar molt petita a la Comunitat Valenciana ha adquirit ràpidament i naturalment el valencià, i és capaç de comprendre'l i parlar-lo al nivell que li correspon per la seua edat. Presenta un caràcter afable i és molt participativa i alegre. Té bones relacions amb els seus companys i està ben integrada. Presenta, però, algunes dificultats en l'articulació de determinats fonemes, que en ocasions puntuals fan que un parell de companys se'n riguen. És per això que es té por que a la llarga tendisca a evitar determinades paraules o es produïska una situació que acabe afectant la seua autoestima i derive en el desenvolupament progressiu d'un mutisme selectiu.

1.6 Proves aplicades

L'avaluació es va iniciar amb l'anàlisi del component fonètic comprensiu. Es va elaborar una prova no estandarditzada de discriminació de sons que conté deu estímuls adaptats al nivell d'un xiquet de 6 anys i que està inspirada en la prova de discriminació de sons del medi de l'EDAF (Brançal, Alcantud, Ferrer i Quiroga, 2007). Els resultats evidencien que hi ha una excel·lent capacitat auditiva per a la percepció i discriminació de sons. Per a l'anàlisi del component fonològic comprensiu es va fer servir una prova de discriminació basada en la prova de discriminació fonològica de paraules de l'EDAF (Brançal, Alcantud, Ferrer i Quiroga, 2007), que es compon de deu parells de paraules que difereixen en un únic fonema. L'execució de la tasca no evidencia problemes de discriminació fonètica, ja que Irina va seleccionar en tots els parells la imatge que es correspon amb l'estímul sonor.

Finalment, se li va aplicar una prova no estandarditzada d'expressió induïda elaborada a partir de la llista de paraules incloses en l'estudi clàssic sobre desenvolupament fonètic de Bosch (2004). La tasca consta de 32 paraules (28 substantius, 3 adjectius relatius al color i 1 adjectiu numeral cardinal) que inclouen tots els fonemes del castellà. A partir de l'anàlisi de les respostes s'observa la presència de dificultats amb el fonema /s/. Irina és incapaç d'articular aquest fonema aïlladament i sempre que apareix el substitueix sistemàticament i consistentment pel fonema /θ/, independentment de si ocupa una posició inicial, intermèdia o final. Per exemple, pronuncia /θíʎa/ en lloc de /síʎa/ i /kláθe/ en lloc de /kláse/.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

8. CAS D'IVAN

1.1 Dades personals

Nom: Ivan O. G.

Edat: 6 anys i 2 mesos

Curs: 3r curs d'educació infantil

Localitat: Guadassuar (València)

1.2 Motiu de l'avaluació

Ivan és un xiquet de 6 anys i 2 mesos escolaritzat en l'últim curs d'educació infantil en un centre públic de la comarca valenciana de la Ribera Alta, al municipi de Guadassuar. La seua mestra d'educació infantil detecta la presència de dificultats en la fluïdesa.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Ivan és el menor de tres germans. El germà major té 15 anys i és fill d'un matrimoni anterior de la mare i la germana mitjana té 11 anys i és filla del mateix pare d'Ivan. La mare té 40 anys, posseeix estudis bàsics i treballa com a netejadora en una residència de gent gran situada a Guadassuar. El pare té 44 anys, va cursar el cicle formatiu de grau mitjà en Jardineria i Floristeria i treballa com a jardiner a l'ajuntament d'Alzira. L'estat de salut actual de la mare és bo, però el pare està de baixa laboral a l'espera de ser intervingut d'una hèrnia discal. Té una bona autonomia, però està fortament medicat per tal de pal·liar els dolors i ha d'evitar els esforços i guardar repòs. Cal destacar que tota la família té com a llengua materna el valencià.

La família resideix en un petit pis de quatre habitacions que disposa de tots els serveis bàsics. La dinàmica familiar era completament normal i l'educació dels xiquets era compartida pels dos progenitors fins que el pare va emmalaltir. Actualment, és la mare qui s'encarrega de gairebé totes les tasques, excepte de portar-los a escola al matí, feina que realitza l'avi matern o l'àvia paterna mentre la mare treballa. Ivan sol veure la televisió durant tota la vesprada, encara que algunes vesprades va a un parc pròxim a casa on juga amb altres xiquets i xiquetes. L'oci familiar també s'ha vist fortament modificat per la incapacitat del pare. Abans aprofitaven els caps de setmana per realitzar

múltiples activitats a l'aire lliure, però ara solen quedar-se a casa tot i que el pare sempre els anima a eixir sense ell.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'embaràs d'Ivan es va produir amb cinc anys de diferència respecte al de la seua germana per recomanació mèdica. Prèviament, la mare va tenir un embaràs ectòpic extremadament infreqüent en què la implantació embrionària va tenir lloc sobre la cicatriu d'una cesària prèvia. Aquest embaràs va posar en greu risc la mare, que va haver de ser intervinguda d'urgència i se li va practicar un avortament després de patir una forta hemorràgia. Aquest procés va comportar una sèrie de seqüeles, ja que, durant aproximadament un any, va sagnar freqüentment fins que l'esquinçament produït per l'embrió va cicatritzar. Després d'obtenir l'alta clínica, el ginecòleg li va recomanar esperar almenys un any per tornar a intentar quedar-se embarassada. Després del període mèdic estipulat, va tenir lloc la concepció d'Ivan. Afortunadament i contra tot pronòstic l'embaràs va transcórrer amb tota normalitat. El part va tenir lloc mitjançant cesària programada perquè les seqüeles derivades de l'embaràs ectòpic anterior desaconsellaven un part natural.

Al moment de nàixer, Ivan pesava 3.200 grams i feia 49 centímetres. Cinc dies després del naixement, i després d'haver rebut l'alta mèdica, va patir unes convulsions que van obligar a portar-lo a l'hospital, on es va estar en observació durant una setmana. Després d'aquesta hospitalització no hi ha hagut més problemes significatius. El xiquet es va alimentar amb lactància materna i no va presentar cap incidència ressenyable en el canvi a l'alimentació sòlida. L'adquisició de les diferents fites del desenvolupament va ser bastant dispar, ja que, tot i posar-se dempeus i començar a caminar als 11 mesos, les primeres paraules amb significat no van sorgir fins als 18 mesos.

A més a més, el control d'esfínters ha sigut bastant irregular, encara que va començar a controlar-los entorn dels 3 anys. En diverses etapes de la seua vida ha presentat períodes de terrors nocturns i enuresi. La mare refereix que en l'actualitat Ivan controla els esfínters amb normalitat.

1.5 Història escolar

Ivan va començar l'escola amb tres anys en el Programa d'educació plurilingüe i intercultural (PEPLI), amb un 55% de la docència en valencià, un 35% en castellà i un 10% en anglès. Prèviament no havia assistit a la guarderia, ja que en aquell moment la

mare no treballava. No va tenir problemes d'integració, encara que presentava una conducta molt retreta a l'aula i no interaccionava massa amb la resta dels companys. Tendia a aïllar-se i preferia jugar sol. Durant el primer curs d'educació infantil només es relacionava amb els pocs alumnes amb qui tenia més confiança. Després d'haver coincidit durant dos cursos amb els mateixos companys, la relació ha millorat i està molt més integrat. Mostra una actitud cooperativa i no li suposa esforç treballar en equip si així ho indica la mestra. Si se li deixa triar, però, prefereix encara les tasques individuals.

1.6 Proves aplicades

El procés de recollida de dades va començar amb l'exploració dels quatre components del llenguatge. L'avaluació de la discriminació auditiva es va fer mitjançant una tasca no estandarditzada basada en la prova de discriminació de sons del medi de l'EDAF (Brançal, Alcantud, Ferrer i Quiroga, 2007). Ivan havia de seleccionar entre dues imatges aquella que es correspon amb el so prèviament escoltat. Els resultats evidencien una bona percepció i discriminació auditiva, perquè va encertar tots els estímuls presentats. El component fonètic i fonològic expressiu es va avaluar amb una tasca no estandarditzada de denominació en la qual l'alumne havia de dir en veu alta el nom de l'objecte representat en una targeta. Si durant l'execució no pronunciava la paraula prevista, perquè no la coneixia o perquè l'associava amb un altre concepte, se li deia en veu alta una sola vegada i se li donava l'oportunitat de repetir-la. L'anàlisi de les respostes posa de manifest la capacitat d'expressar tot el sistema fonètic del valencià i del castellà correctament.

Per a l'avaluació de l'àrea semàntica comprensiva se li va aplicar una tasca de selecció inspirada en el BOEHM-3 (Boehm, 2012) i en el PEABODY (Dunn, Dunn i Arribas, 2010), conformada per set conceptes bàsics relacionats amb la grandària, la posició en l'espai i la quantitat i vuit conceptes referits a objectes quotidians: el xiquet havia d'indicar quina il·lustració representava millor el significat d'una paraula donada per l'examinador. Els resultats evidencien que hi ha un bon nivell de vocabulari, perquè hi va obtenir uns resultats molt semblants als que van obtenir quatre companys de la seua classe als quals se'ls va avaluar amb la mateixa prova. La semàntica expressiva es va avaluar mitjançant una prova no estandarditzada de paraules contràries (composta per deu ítems) en la qual l'alumne havia d'acabar amb una única paraula una frase emesa per l'avaluador (per exemple, el sucre no és salat, el sucre és...). Com també passa amb el component comprensiu, els resultats posen de manifest que Ivan té un nivell semàntic congruent amb la seua edat cronològica.

L'avaluació va continuar amb l'anàlisi del component morfosintàctic comprensiu. Es va elaborar una prova qualitativa de comprensió d'oracions en la qual es verbalitza una oració i el xiquet ha de respondre a la demanda que expressa. De les 9 oracions proposades, les tres primeres li demanaven que executara ordres senzilles (havia de fer tres palmades); les tres següents li demanaven que fera uns dibuixos molt senzills (havia de dibuixar un sol i dues llunes); les tres últimes són oracions de diferent longitud i complexitat; se li demana que indique, entre tres opcions, el dibuix que es correspon amb l'oració esmentada. Els resultats obtinguts determinen una bona comprensió, semblant a la de la resta de companys i companyes de la seua classe. Per avaluar el component morfosintàctic i pragmàtic expressiu es va fer servir una prova no estandarditzada d'expressió espontània. Es presenta una làmina i es demana que s'hi fixe bé i que explique tot el que hi passa. Si li costa començar o durant la narració es bloca, se li pot proporcionar alguna ajuda. Els resultats evidencien que Ivan és un xiquet participatiu. S'evidencia un bon ús de les regles gramaticals en frases simples, expressa bé les seues necessitats i inicia l'expressió de frases complexes. Fa un bon ús dels diferents codis del llenguatge oral i no presenta massa problemes a l'hora de narrar i anticipar què passarà. A més a més, s'observa una alta curiositat per saber com funcionen les coses i per a què serveixen.

El procés de recollida de dades va continuar amb l'avaluació del nivell de desenvolupament mitjançant la versió de cribratge de l'inventari de desenvolupament BATTELLE (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). Els resultats mostren puntuacions bastant variables. Les puntuacions de les escales motora i cognitiva són de nivell mitjà (edat equivalent de 70 i 72 mesos, respectivament), en l'escala comunicació està en el nivell baix (edat equivalent de 65 mesos) i les puntuacions de les escales personal/social i adaptativa estan en el nivell molt baix (edat equivalent de 58 i 60 mesos, respectivament). Aquest perfil indica un nivell de desenvolupament mitjà amb alguns dèficits concrets. Que la puntuació en l'escala motora siga mitjana indica que els seus problemes adaptatius i socials no semblen que tinguen l'origen, aparentment, en dificultats físiques o motores. Igualment, la seua puntuació mitjana en l'escala cognitiva indica que les seues baixes habilitats socials i de comunicació no semblen ser degudes a un dèficit de processament cognitiu.

A partir dels resultats obtinguts en les habilitats lingüístiques, i atès que no s'apreciava un endarreriment generalitzat del desenvolupament, el procés de recollida de dades es va centrar en l'avaluació dels errors de fluïdesa. La recollida d'informació es va fer mitjançant

el registre diverses mostres de converses espontànies produïdes en contextos múltiples (aula ordinària, esplai, a l'eixida de l'escola, etc.). L'anàlisi de les mostres evidencia la presència de nombroses dificultats que s'agregen en determinades situacions socials que suposen un estrès afegit, com és ara respondre a una pregunta de la professora en veu alta davant la resta de la classe. Els símptomes detectats són:

- Prolongació d'un so durant alguns segons: «vvvvvvvvvull una poma» o «pppppppppposa la pel·lícula».
- Paraules partides: «taron...ja» o «ordi...nador».
- Repetició de síl·labes i paraules amb una freqüència superior al 5%: «pa... pa... pa... pa... papallona» o «però... però... però no és així».
- Pausas, blocatges i vacil·lacions.
- Ús excessiu de sons o paraules innecessàries: «ahhh» «ummmm» «ehhhhh».

Després d'identificar els errors, així com la seua intensitat, freqüència i duració, es va recollir més informació relacionada amb el context i la tipologia. Així, s'observa l'ocurrència d'un major nombre d'errors davant la presència de la mestra que no en activitats lúdiques o disteses amb els companys, quan es mostra relaxat i la conversa té un nivell d'exigència menor. Quan les disfluències tenen lloc amb la mestra, es posa molt nerviós, es percep un excés de tensió física a la cara i al cos i té una actitud d'evitació, i és llavors que queda en silenci o diu "no sé" en comptes de respondre. Però, quan les disfluències tenen lloc amb els companys, la seua actitud és molt més positiva i, encara que tendeix a callar, ràpidament segueix la conversa.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

9. CAS DE CARLA

1.1 Dades personals

Nom: Carla C. I.

Edat: 4 anys i 4 mesos

Curs: 2n curs d'educació infantil

Localitat: Bonrepòs i Mirambell (València) i Meliana (València)

1.2 Motiu de l'avaluació

Carla és una xiqueta de 4 anys i 4 mesos escolaritzada en el segon curs d'educació infantil en un centre públic de la comarca valenciana de l'Horta Nord, al municipi de Bonrepòs i Mirambell. El seu mestre d'educació infantil ha detectat la presència de dificultats en el llenguatge oral que estan dificultant l'adquisició dels precursors de la lectura i l'escriptura.

1.3 Estructura i dinàmica familiar

Carla és l'única filla d'un matrimoni actualment divorciat. La mare té 34 anys, posseeix estudis de formació professional de grau superior i treballa com a higienista bucodental en una clínica odontològica de València. El pare té 37 anys i treballa com a professor en una acadèmia de llengües, ja que va cursar estudis universitaris en l'àrea de la filologia anglesa.

El matrimoni es va separar de mutu acord i sense grans tensions quan Carla tenia 2 anys. Els dos progenitors tenen la custòdia compartida setmanal executada en domicilis diferents, i és la xiqueta qui es mou d'un domicili a l'altre en cada període. El domicili matern es troba a Bonrepòs i Mirambell, a l'antiga casa on residia la família abans del divorci, i el domicili patern està a la localitat de Meliana. L'intercanvi de Sandra està fixat els divendres a l'eixida de l'escola, de manera que un progenitor la porta al matí a escola i l'altre l'arregla a l'eixida. A més, el conveni regulador té establert els dimecres (des de l'eixida de l'escola fins a les 20 hores) com a dia de visita a favor del progenitor a qui no correspon estar amb Sandra durant la setmana. En període de vacances escolars, aquest règim queda suspès i s'estableix un repartiment equitatiu, acordat de mutu acord per

ambdós progenitors. La relació actual entre el pare i la mare de Carla és molt bona. Així, quan hi ha algun esdeveniment especial durant la setmana del progenitor a qui no correspon estar amb ella, no sol haver-hi problemes per flexibilitzar aquesta circumstància.

Ambdós domicilis familiars constitueixen llars estructurades. A la casa materna, la mare és qui s'encarrega de tenir cura de Carla, excepte a primera hora del matí, que requereix l'ajuda de l'àvia per donar-li el desdèjuni i portar-la a escola perquè la seua jornada laboral comença a les 9.00 h. A la casa paterna, encara que el pare té cura de Carla, necessita l'ajuda de l'avi per arregar-la d'escola, ja que la seua jornada laboral acaba a les 19.30 h. De vesprada, Carla sol veure la televisió, jugar amb els seus joguets o anar a un parc pròxim a casa a jugar. La família té un nivell socioeconòmic mitjà i una dinàmica familiar completament normal. No té gaires amics i sol jugar sola, ja que en el seu entorn familiar no hi ha més xiquets o xiquetes de la seua edat. Quan va al parc, sol relacionar-se millor amb xiquets més petits.

1.4 Embaràs, naixement i desenvolupament

L'embaràs va transcórrer amb normalitat, però el part va sobrevenir de manera prematura la setmana 30. Carla va pesar 1.400 quilograms i aquesta circumstància va propiciar que haguera d'estar en incubadora durant 8 setmanes fins a aconseguir un pes de 2.800 quilograms. A la setmana d'estar en la incubadora va presentar alguns problemes respiratoris i va requerir oxigen. Després d'aquesta circumstància no s'han produït més problemes significatius. Va ser alimentada mitjançant lactància materna i durant un llarg període va presentar alguns problemes amb la transició a l'alimentació sòlida, que va resultar lenta i complicada. El seu nivell de creixement sempre va estar molt per sota dels percentils establerts per l'Organització Mundial de la Salut. L'adquisició de les principals fites es va produir amb cert retard. Sandra no va emetre les primeres paraules amb significat fins als dos anys i des de llavors el seu llenguatge ha evolucionat de manera molt lenta. Des del punt de vista psicomotor, no va aconseguir el control cefàlic fins als 10 mesos i va fer els primers passos amb 19 mesos. El control d'esfínters encara no està totalment establert, però els accidents ja es produeixen molt esporàdicament.

1.5 Història escolar

Carla va ser escolaritzada al centre actual als tres anys, i no havia assistit prèviament al jardí d'infància. A l'inici de la seua escolarització, el pare i la mare van referir amb detall

tots els problemes que van haver-hi amb l'adquisició de les diferents fites del desenvolupament, especialment en l'àrea del llenguatge i la motricitat, per això la professora que s'encarregava de la seua educació durant el primer curs va tenir una consideració especial amb ella. La seua adaptació a l'escola va ser una mica complicada, encara que aquesta circumstància no va sorprendre ningú perquè es preveia des de l'inici. En aquest curs hi ha una preocupació real perquè Carla tinga problemes amb l'adquisició dels precursors de la lectura i l'escriptura i que això supose una dificultat en l'etapa d'educació primària que li impedisca seguir el currículum ordinari.

Li costa molt mantenir l'atenció i concentrar-se en les tasques proposades. Presenta un caràcter infantil i immadur i un baix nivell d'autonomia en comparació amb la resta de companys. És capaç de responsabilitzar-se de les seues necessitats personals, però li cal un major temps d'aprenentatge i que se li recorde constantment el que ha de fer. La seua capacitat de prendre decisions és bastant limitada i quan comet errors, no sol rectificar per si sola. De moment, l'adquisició de les habilitats preacadèmiques es desenvolupa lentament i presenta un lleuger endarreriment curricular en comparació amb els seus companys. El seu llenguatge és molt més concret i menys complex del que caldria esperar. S'ha de destacar que Carla és una xiqueta sociable, però que tendeix a aïllar-se i que prefereix jugar sola.

1.6 Proves aplicades

Prèviament a l'avaluació educativa, els pares van assistir a la consulta d'un otorrinolaringòleg per descartar problemes de percepció auditiva. Els resultats de l'avaluació audiomètrica evidencien una audició completament normal. Segons l'informe, presenta una escassa habilitat motora en els òrgans bucofacials, però no hi ha cap problema fisiològic. La seua veu és normal.

El procés d'avaluació es va iniciar amb un registre del llenguatge espontani mitjançant una conversa produïda en un context de comunicació natural. Amb l'excusa que explicara què havia fet durant el cap de setmana, es va enregistrar una conversa d'uns 5 minuts entre l'alumna i la professora. L'anàlisi de les produccions lingüístiques evidencia la presència d'alguns errors articuladoris, especialment omissions de certs en sinfons, sigmatisme i rotacisme. El vocabulari és molt reduït, tant en l'àmbit expressiu com en el comprensiu, encara que és capaç d'utilitzar-lo correctament en el seu dia a dia. Respecte a la gramàtica, s'evidencien nombrosos errors tant en l'adquisició com en l'ús dels morfemes gramaticals. L'estructura de la frase és correcta, però està substancialment empobrida, conté pocs elements i posseeix una baixa creativitat lingüística. Amb

l'objectiu de verificar si aquests errors són consistents, es van avaluar independentment mitjançant l'ús d'alguns d'instruments estandarditzats i no estandarditzats.

L'àrea fonètica i fonològica expressiva es va explorar amb una tasca no estandarditzada de denominació: l'alumne havia de dir en veu alta el nom de l'objecte representat en una imatge que se li presentava. Si no pronunciava la paraula prevista, bé perquè no la coneixia, bé perquè associava la imatge a un altre concepte, se li deia una única vegada perquè la repetira. L'anàlisi de les respostes és completament congruent amb els errors anteriorment detectats. Per exemple, pronuncia /pógta/ en lloc de /pórta/ i /pát/ en lloc de /plát/. Cal destacar que els errors no són prou sistemàtics, sinó que depenen de la posició que ocupa el fonema; tot i això, Carla és capaç de pronunciar correctament en algunes ocasions.

L'àrea de la semàntica comprensiva es va avaluar mitjançant el BOEHM-3 Preescolar (Boehm, 2012). Carla hi va obtenir una puntuació per sota del punt de tall, cosa que indica que desconeix alguns conceptes bàsics en comparació amb els infants de la seua edat. Per a l'avaluació de l'àrea expressiva es va fer servir una tasca de denominació en la qual l'alumna havia de dir el nom de set elements presents en una làmina. L'execució evidencia un baix nivell semàntic, ja que Carla falla en quatre elements, en contraposició amb altres cinc alumnes de la seua classe que sí que són capaços d'identificar tots els elements correctament, excepte un únic alumne que n'encerta sis.

L'avaluació de la morfosintaxi comprensiva es va fer mitjançant el CEG (Mendoza, Carballo, Muñoz i Fresneda, 2005). Els resultats de Carla confirmen que no comprèn les estructures gramaticals pròpies de la seua edat, ja que hi va obtenir una puntuació directa que correspon al percentil 5. Per la seua banda, l'avaluació de la morfosintaxi expressiva es va realitzar mitjançant una tasca de repetició de frases. L'anàlisi de les respostes indica una mala capacitat per reproduir les estructures escoltades.

Finalment, es va aplicar l'inventari de desenvolupament BATTELLE (Newborg, Stock, Wnek, Guidubaldi i Svinicki, 2011). La puntuació global de Carla queda per sota del nivell esperat per a una xiqueta de la seua edat, i se situa -2,33 desviacions típiques per sota de la mitjana. No obstant això, les puntuacions entre escales varien substancialment: les seues habilitats personals i socials es situen en la mitjana, les motores en el límit i les adaptatives, comunicatives i cognitives presenten un important retard.

- *Adaptativa*: Carla presenta un nivell de desenvolupament molt baix en les habilitats relatives a l'atenció, la responsabilitat personal i la neteja personal. Globalment, les seues habilitats adaptatives corresponen a les d'un infant de 34 mesos, i se situen -

2,33 desviacions típiques per sota de la mitjana. No es capaç de concentrar-se en una activitat durant almenys tres minuts, sap utilitzar la cullera però té dificultats per cordar-se o descordar-se algunes peces de roba, es mou amb poca autonomia per la casa i el pati i requereix vigilància constant; encara que controla els esfínters, és incapaç de mantenir un nivell personal de neteja apropiat.

- *Personal/social*: Carla presenta un nivell de desenvolupament mitjà, si tenim en compte la seua edat. És capaç d'interactuar satisfactòriament amb companys de la seua mateixa edat i amb adults.
- *Motora*: Les habilitats de Carla presenten diverses variacions. Mentre que la coordinació corporal i la locomoció tenen un desenvolupament normal, les habilitats de motricitat fina estan lleugerament per sota del que hauria de correspondre al seu nivell d'edat. La motricitat perceptiva se situa molt per sota de la mitjana. En general, està a un nivell de 42 mesos amb una puntuació de -1,64 desviacions típiques per sota de la mitjana.
- *Comunicació*: La capacitat expressiva i receptiva de Carla està manifestament endarrerida respecte a la d'altres infants de la seua edat. Globalment, el seu desenvolupament comunicatiu correspon a un nivell de 37 mesos i se situa -2,33 desviacions típiques per sota de la mitjana.
- *Cognitiva*: Carla presenta un retard molt significatiu en les habilitats relacionades amb la discriminació perceptiva, la memòria, les habilitats escolars i el desenvolupament conceptual. Globalment, les seues habilitats en l'àrea cognitiva corresponen a les d'una xiqueta de 35 mesos, ja que hi va obtenir una puntuació que es desvia -2,33 desviacions típiques respecte a la mitjana.

1.7 Hipòtesi diagnòstica

A partir de la informació obtinguda per la tutora a través de les diferents proves i tècniques realitzades, es conclou la hipòtesi diagnòstica següent.

10. ACTIVITATS GRUPALS

1. **Activitats sobre la simptomatologia i el diagnòstic diferencial**

- 1.1 **Sintetitza i descriu la informació disponible relacionada amb les diferents àrees avaluades (personal i familiar, cognitiva, escolar i lingüística).** Fes una síntesi de la informació que ha arreglat sobre el cas el mestre o la mestra d'educació infantil mitjançant diferents tècniques i instruments. Tingues en compte que aquesta és la informació que hauràs de recollir quan exercisques com a docent.
- 1.2 **Quines hipòtesis diagnòstiques són plausibles si es té en compte la informació que presenta el cas?** Argumenta i justifica el grau de plausibilitat de cada una de les hipòtesis plantejades. Tingues en compte que en aquesta primera fase no és adequat decantar-se per una única etiqueta diagnòstica, sinó que cal considerar totes aquelles (dues, tres o fins i tot quatre) que siguen compatibles amb la informació que s'ha recollit mitjançant les diferents tècniques i instruments.
- 1.3 **Quina hipòtesi diagnòstica és la que finalment comunicaries en la sol·licitud d'informe psicopedagògic que has de remetre al Servei Psicopedagògic Escolar (SPE)?** Argumenta quins criteris has considerat per diferenciar el trastorn finalment escollit dels altres (diagnòstic diferencial). Tingues en compte que per realitzar aquesta afirmació sempre s'ha de partir de les diferents hipòtesis diagnòstiques plantejades en el punt anterior.

2. **Activitats sobre la sol·licitud de l'informe psicopedagògic**

- 2.1 **Explica les dificultats o problemes detectats.** Aquesta informació és substancialment diferent de la que es recull en el punt primer, perquè ací només cal elaborar i descriure els aspectes que justifiquen la possible presència d'un trastorn de la parla, del llenguatge o de la comunicació (simptomatologia, repercussions, freqüència, duració, intensitat, etc.). Tingues en compte que aquesta és la informació que ha d'incloure la sol·licitud d'informe psicopedagògic (apartat C). Una vegada detectada la dificultat, el mestre o la mestra d'educació infantil ha de derivar l'infant al Servei Psicopedagògic o al Gabinet Psicopedagògic. La informació continguda en la sol·licitud ha d'estar adaptada a les particularitats del trastorn i ser prou exhaustiva per facilitar el treball del mestre o mestra d'audició i llenguatge.

3. Activitats sobre l'avaluació

- 3.1 Quines tècniques i instruments d'avaluació pot fer servir un/a mestre/a d'educació infantil a l'hora d'analitzar la patologia detectada?** Ompli una fitxa per a cada tècnica o instrument que continga informació sobre el nom, l'objectiu, la dimensió o dimensions que avalua, el material que s'utilitza, la tasca o tasques que cal realitzar i la interpretació dels resultats. Tingues en compte que no solament hi ha instruments estandarditzats; de fet, en l'àmbit de l'educació infantil es fan servir majoritàriament altres tècniques i procediments.
- 3.2 Pensa, esbossa i descriu una estratègia no estandarditzada que podries fer servir per detectar hipòtesis diagnòstiques.** Proporciona informació sobre la dimensió o dimensions que avalua, els aspectes teòrics que cal considerar per a la seua elaboració, l'estructura, el material necessari, la tasca o tasques que cal realitzar i la interpretació dels resultats. Tingues en compte que aquesta estratègia no pot ser genèrica i que ha d'estar adaptada a la simptomatologia descrita en el cas.

4. Activitats sobre actuació i intervenció escolar

- 4.1 Fes una cerca bibliogràfica i elabora una activitat per intervenir la patologia inicialment detectada després d'obtenir-ne la confirmació diagnòstica per part del Servei Psicopedagògic Escolar.** Proporciona informació sobre l'objectiu que es persegueix, el material necessari, el procediment i les instruccions que ha de rebre l'infant. Tingues en compte que aquesta activitat no pot ser genèrica i que ha d'estar circumscrita a la simptomatologia descrita en el cas i a les competències professionals d'un/a mestre/a d'educació infantil. No s'han de plantejar tractaments de base logopèdica, ja que aquests són realitats per logopedes o per mestres d'audició i llenguatge.

5. Activitats sobre assessorament i intervenció familiar

- 5.1 Fes una cerca bibliogràfica i elabora una petita fitxa amb la informació bàsica sobre el trastorn que els pares haurien de conèixer.** En general, s'hauria d'aportar informació sobre el concepte, la simptomatologia, l'origen i el pronòstic, entre altres aspectes. Tingues en compte que la fitxa ha de contenir una terminologia molt comprensible adaptada a l'escàs nivell de coneixements que els pares solen tenir sobre el trastorn.
- 5.2 Fes una cerca bibliogràfica i elabora una petita fitxa amb orientacions, pautes i recomanacions per a la família del xiquet o la xiqueta.** En general, ha d'aportar informació

sobre l'actitud que cal prendre i les tècniques o eines que poden fer servir, entre altres aspectes. Tingues en compte que les pautes i les recomanacions s'han d'explicar d'una manera senzilla i didàctica adaptada a l'escàs nivell de coneixements que els pares solen tenir sobre el trastorn.

11. ACTIVITATS DE COORDINACIÓ

1. **Activitats de coordinació**

- 1.1 **Ompli la graella amb la identificació i el registre de les eines i els procediments utilitzats per a la coordinació de l'equip. Després, identifica i justifica les eines i procediments utilitzats per a la coordinació de l'equip i fes-ne una valoració (annex I).** Per exemple, si hi ha hagut reunions en línia amb altres membres de l'equip: freqüència i aplicació d'aquestes reunions, si es va utilitzar Google Drive o alguna altra aplicació al núvol per elaborar un document compartit, etc.

12. ACTIVITATS INDIVIDUALS

1. Reflexió personal

- 1.1 **Elabora una reflexió personal sobre les competències adquirides. Comenta també la possible existència d'aspectes que no han estat prou treballats o desenvolupats (annex II).** Tingues en compte que no es tracta d'una mera enumeració dels continguts treballats, sinó d'una reflexió crítica i personal. Ha de contenir una valoració sobre com aplicar les competències adquirides a l'aula i quina importància té la detecció primerenca de les dificultats de la parla, del llenguatge i de la comunicació en el procés d'ensenyament-aprenentatge. En aquest apartat també es pot valorar qualsevol altre aspecte de l'assignatura que consideres oportú (materials, estructura, etc.).

2. Autoavaluació i avaluació grupal

- 2.1 **Ompli la graella de funcions i responsabilitats. Després, fes-ne una valoració qualitativa i justifica la qualificació numèrica que t'has assignat a tu mateix i a cada membre del teu equip (annex III).** Descriu la contribució de cada membre al projecte. Han participat tots i totes per igual en la preparació dels casos? Quines van ser les teues tasques específiques? S'han fet canvis en la planificació inicial del treball?

ANNEX I. ACTIVITATS DE COORDINACIÓ

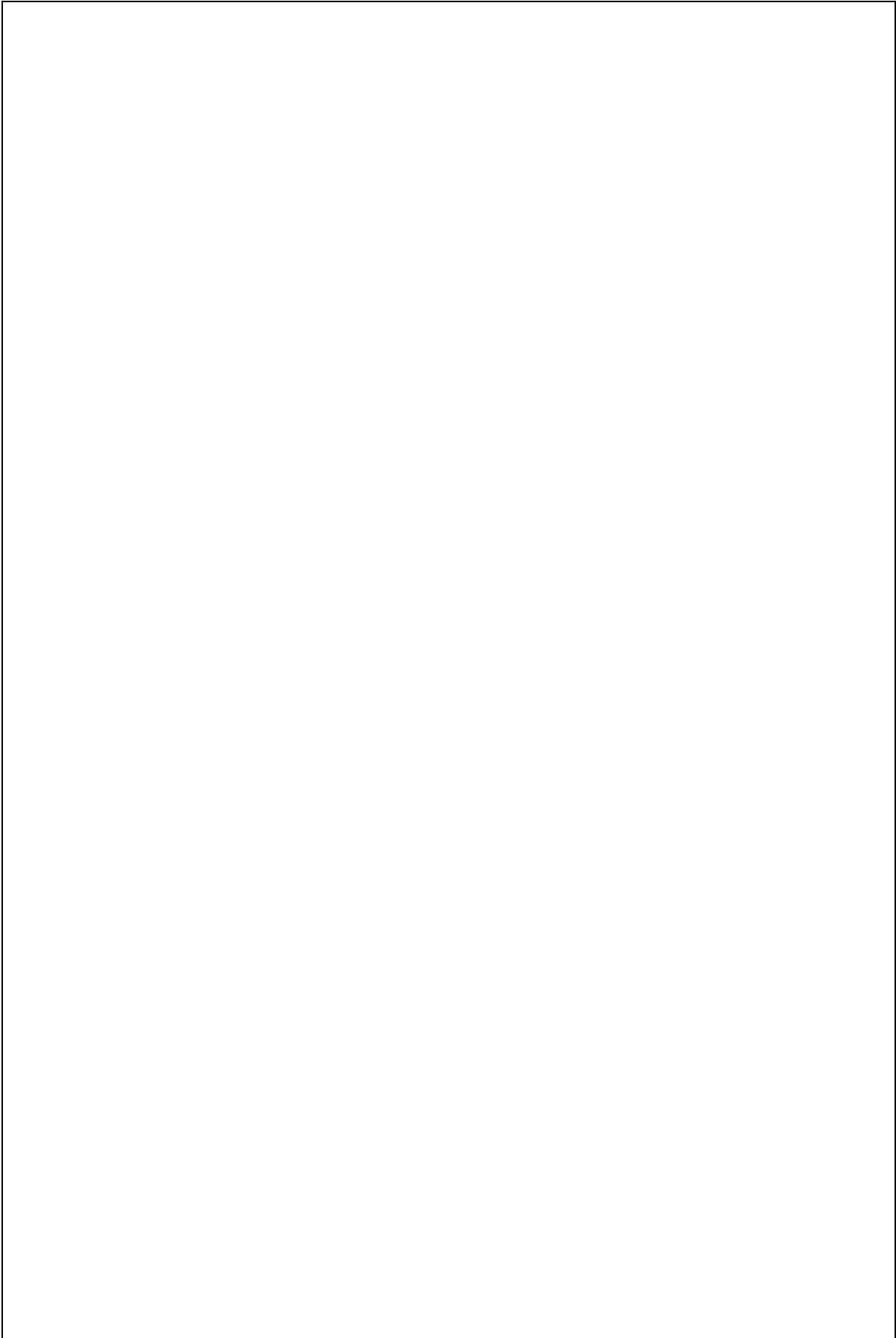
ACTIVITATS DE COORDINACIÓ		
<i>IDENTIFICA I REGISTRA LES EINES I ELS PROCEDIMENTS UTILITZATS PER A LA COORDINACIÓ DE L'EQUIP</i>		
	ÚS (marca amb X on calga)	FREQÜÈNCIA (setmanal, diària, cada 10 o 15 dies, etc.)
REUNIONS DE COORDINACIÓ I/O TREBALL		
Videoconferències (Skype, Google Meet, zoom, etc.)		
Missatgeria instantània (WhatsApp, Telegram, etc.)		
Correu electrònic		
Telèfon		
Altres (indicar)		
ELABORACIÓ DEL DOCUMENT		
Google Drive		
Correu electrònic		
Altres (indicar)		

VALORACIÓ QUALITATIVA
Identifica i justifica les eines i procediments utilitzats per a la coordinació de l'equip i fes-ne una valoració. Per exemple, si hi ha hagut reunions en línia amb altres membres de l'equip: freqüència i aplicació d'aquestes reunions, si es va fer servir Google Drive o alguna altra aplicació al núvol per elaborar un document compartit, etc.

ANNEX II. REFLEXIÓ PERSONAL

RESUM I COMENTARI CRÍTIC

Fes una reflexió personal sobre les competències adquirides durant la realització del treball de cara al teu exercici professional com a mestre/a d'educació infantil. Destaca'n els punts forts i els punts febles (pots escriure un màxim de dues pàgines).

ANNEX III. AUTOAVALUACIÓ I AVALUACIÓ GRUPAL

FUNCIONS I RESPONSABILITATS			
<i>(MARCA AMB UNA X LES FUNCIONS DE CADA MEMBRE)</i>			
MEMBRES DE L'EQUIP	MEMBRE 1: (NOM I COGNOMS)	MEMBRE 2: (NOM I COGNOMS)	MEMBRE 3: (NOM I COGNOMS)
<i>Coordinador/a</i>			
<i>Cerca de informació</i>			
<i>Revisió expressió escrita i coherència global del treball</i>			
<i>Revisió aspectes formals</i>			
<i>ALTRES (especifica-les)</i>			
HORES DE DEDICACIÓ GLOBAL			
VALORACIÓ (0-10)			

VALORACIÓ QUALITATIVA
<p>Justifica la qualificació numèrica que t'has assignat a tu mateix i a cada membre del teu equip. Descriu la contribució de cada membre al projecte. Han participat tots i totes per igual en la preparació dels casos? Quines van ser les teues tasques específiques? S'han fet canvis respecte de la planificació inicial del treball?</p>